

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

N:r II
Nov
1949.
Pris 65 öre

Höstvätt

BODEN

INGV. FORSBERG
SMIDES- & MEK. VERKSTAD
Strandplan 5 Tel. 1072
— REKOMMENDERAS —

N. F. HEDVALL & Co.

BODEN — Tel. 22 12
Specialtillverkning:
Skidkängor och Norrlandspjäxor,
filtskidkängan "General".

**BORÅS och SÖDRA
ÄLVSBOGSLÄN****AB Corsettindustri**

— BORÅS —

NAMNANROP:

A. B. C.-KORSETT

Kom ihåg Edra vänner vid såväl
högtider som märkesdagar med
B L O M M O R från

ALIDEBERGS Blomsteraffär
(Inneh. Oscar Andersson)
Allégat. 7. Tel. 117 27.

**AB NORRMALMS GJUTERI &
MEK. VERKSTAD**

Telefon 103 93

BORÅSGJUTGODS och REPARATIONSARBE-
TEN för TEXTILINDUSTRIEN**STIGEN****A.-B. ALF STIGENS FÄRGERI**
Tel. 551 70**SANDARED**Färgning, Appretering
Konstlädertillverkning**Marks Jacquardväveri**

Tel. 600 08 Björketorp Tel. 600 08

Tillverkar:

Möbelyger, Duchatelltäcken, Gar-
diner och Draperivaror i såväl
bomull som konstsilke**BORÅS och SÖDRA
ÄLVSBOGSLÄN****Kinna Väveri****Bröderna Nilsson****Häggåstrands Väveri**
Aktiebolag

KINNAHULT

BETALD ANNONSPLATS

ESKILSTUNASE PÅ SLANTEN
OCH KVALITEN —
köp i**konsum**
ESKILSTUNA**P. LINDAHLS BOKHANDEL**
Kungsgatan 10 Tel. 310 40

ESKILSTUNA

Stor sortering i allt vad till branschen
hör.

BETALD ANNONSPLATS

FALKÖPING**A.-B. Karl G. Ottosson**

Tel. Växel 749

Bröderna Wahl A.-B.

FALKÖPING

Tel. 148 o. 1148 — Tel. 148 o. 1148

Disponenten 902

GÄVLE**BUSS-CAFÉET**

(FULLSTÄNDIG KAFÉÖREELSE)

Gävle

Tel. 6573

OBS! Även till avhämtning och
utskickning.**JÖNKÖPING****FARMA**Sjukvårds- och teknisk affär. Fullständig
sortering i sjukvårds- o. förbandsartik-
lar. Parfymeri och tekniska varor.
Tel. 595 Klostergatan 65 Tel. 595
JÖNKÖPING

BETALD ANNONSPLATS

KALMAR**BRÖDERNA MAGNUSSON**
SMIDESVERKSTAD

Tel. 84 HOSSMO Tel. 84

Utför alla slags smides- och reparations-
arbeten. Gas- och elsvetsningsrep. Hov-
slageri. Värmelednings- och sanitära
reparationer.**MALMÖ****GOLVBRUNNEN FIX** PatenteradFIX har till ändamål att förhindra att
avloppsvatten stiger upp i källarlokalerna.
Lämplig för tvättstugor, pannrum, bad-
rum etc. Godkänd av Sv. Kommunal-
Tekniska Föreningen.**BERNH. PERSSONS GJUTERI**
Västanforsg. 6 MALMÖ Telefon 237 75**MARMOR, KALKSTEN**

och GRANIT

INGENJÖRSFIRMAN H. SVENSSON— Villa Daisy, Mariedalsvägen —
MALMÖ Telefon 153 80**ALLTID EN GOD DRYCK**
LÄSKEDRYCKER - MÅLTIDSDRICKA
VICHYVATTEN - DUBBELDRICKA
erhålls frånSofielunds Bryggeri och Vattenfabrik
Tel. 164 95 och 170 23**NORRKÖPING****13.000 hushåll**samarbetade under
1948 i Konsum för att
hålla hushållskostna-
derna nere.

Kontrollmärke,
lagligen skyddat

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

NOVEMBER 1949

Utkommer en
gång i månaden
12:e årgången

Ansvarig utgivare:
EINAR HILLER

Redaktör:
SIXTEN HAMMARBERG

Kocksgatan 15, Stockholm
Tel. 41 39 99 o. 44 40 40 (Växel) Postgiro 95 00 11
Prenumerationspris: Helår 7:—, halvår 4:—

Ägare:
DE LUNGSJUKAS RIKSFÖRBUND

Viktig medicinsk fråga

De medicinska behandlingsmetodernas utveckling är en fråga av största betydelse — den måste alltid stå i förgrunden inom tuberkulosvården. De nya läkemedlen PAS och Streptomycin ha gett oss nya och av allt att döma även berättigade förhoppningar om ytterligare framsteg i kampen mot tuberkulosen. Läger man här till att senaste tillgängliga tuberkulosstatistik, som avser år 1948, visar den lägsta siffra för tuberkulosdödlighet som någonsin förekommit i vårt land, har man all anledning att beteckna läget som gynnsamt. För vår del se vi dessa gynnsamma betingelser som en sporre till ytterligare ansträngningar. Ingen möda bör lämnas osparad, när det gäller en systematisk tuberkulosvård. Vi ha faktiskt inte råd med någon reformpaus, även om läget för dagen ser ljust och förhoppningsfullt ut i siffror och tabeller. I detta sammanhang får inte glömmas, att en av grundförutsättningarna för ett effektivt tuberkulosbekämpande är, att sjukhusen och läkarna ha tillgång till alla de resurser ifråga om läkemedel och behandlingsmetoder som den nutida vetenskapen känner. Inga hinder av ekonomiskt eller annat art får hindra de av sjukdom drabbade att utnyttja de möjligheter till behandling som erbjudas. Man behöver varken vara vetenskapsman eller nationalekonom för att kunna räkna ut vad det betyder om man på olika sätt kan — framförallt på ett tidigt stadium — hejda sjukdomens nedbrytande verkningar.

Från vårt förbund har vid olika tillfällen gjorts aktioner i syfte att trygga sjukhusens behov av medicinsk utrustning, särskilt ifråga om de upptäckter och rön de senaste årens tuberkulosforskning kommit fram till. Främst bör erinras om den uppvaktning, som gjordes i december månad föregående år i inrikesdepartementet, varvid förbundet under medverkan av professor Anders

Kristenson och överläkare Håkan Larsen som medicinska experter hade tillfälle att framföra synpunkter på frågan. Senare hade förbundets ordförande, riksdagsman Sigfrid Jonsson, tillfälle att i en motion till 1949 års riksdag ytterligare aktualisera berörde medicinska problem. Motionen innehöll i korthet en hemställan om att staten på lämpligt sätt skapade garantier för att otillräckliga läkemedelsanslag, geografiska olikheter m. m., icke skulle utgöra hinder för tuberkulosjukhusen att utnyttja nya rön och läkemedel i önskvärd utsträckning. Vidare framhölls, att gällande bestämmelser för tuberkulosjuka att erhålla fri behandling och fria resor, s. k. poliklinisk behandling, borde ändras till att omfatta *samtliga* förekommande behandlingsmetoder med tanke på utvecklingen inom sjukvården och den medicinska forskningen. I sitt utlåtande till motionen framhöll vederbörande riksdagsutskott följande:

” Vad angår den i motionen särskilt berörda frågan om behandling med de nya läkemedlen PAS och Streptomycin, kan framhållas att sådan behandling för närvarande i regel endast torde ske efter intagning å sjukhus. Utskottet förutsätter, att ifrågakommande huvudmän anslå tillräckliga belopp, för att behandling med dessa medel å sjukhusen efter vederbörande läkares bedömning skall kunna genomföras i behövlig utsträckning, och att patienterna därvid icke behöva vidkännas några särskilda kostnader för behandlingen, vilka helt böra åvila huvudmannen. Ehuru utskottet med hänsyn härtill icke funnit några särskilda åtgärder från riksdagens sida för närvarande vara påkallade för ändring av de av motionärerna åsyftade bestämmelserna, vill utskottet understryka vikten av att medicinalstyrelsen med uppmärksamhet följer utvecklingen och utan dröjsmål framlägger de förslag, som med hänsyn till nya behandlingsmetoder och vetenskapliga rön på området kunna befinnas ändamålsenliga.

I motionen har vidare framhållits, att de nya läkemedlen mot tuberkulos betinge ett högt pris och att tillhandahållandet därav ställer stora ekonomiska krav på landstingen. Bestämmelser rö-

rande reglering och reducering av dessa läkemedelspriser samt om statliga garantier om tillgång till erforderliga läkemedel vid landets tuberkulossjukhus anses därför påkallade. Utskottet anser det även för sin del i hög grad önskvärt, att en prissänkning kan ske samt att tillgång till dessa läkemedel säkras. Vad särskilt beträffar Streptomycin, har utskottet under hand inhämtat, att förarbeten pågå för att påbörja inhemsk tillverkning, vilken dock beräknas komma i gång först om ett par år."

Nu kan man fråga sig — vad har hänt eftersom frågan ånyo tages upp här? För det första måste framhållas, att kostnadsfrågan fortfarande är brännande, trots bl. a. de betydande prisreduceringar läkemedlet PAS undergått. En inhemsk tillverkning av Streptomycin är också planerad, och torde av allt att döma bli verklighet inom de närmaste två åren. Det mest anmärkningsvärda torde emellertid vara, att utskottets utlåtande i det stycke som anger att behandling med nya läkemedel i regel endast sker efter intagning på sjukhus numera inte är hållbart. Som exempel kan nämnas, att Jönköpings landstings sjukvårdsberedning föreslagit årets landsting att en summa av 20.000 kr. ställes till förfogande för sådana patienter som på rekommendation av läkare äro i behov av fortsatt behandling med PAS efter utskrivning från sjukhus. En motion i samma syfte — att säkra behandling för sådana patienter som vistas i hemmen — har avgivits till landstinget i Kopparbergs län. Dessa exempel visar behovet av mera enhetliga normer — d. v. s. att läkemedelsfrågan inte blir beroende av vad man anser på den och den platsen. Skulle man inte kunna tänka sig, att den s. k. läkemedelsfonden, som f. n. uppgår till cirka 41 milj. kr. tages i anspråk för ett fast anslag till nya läkemedel, oberoende av var sjukhusen äro belägna och oavsett om läkemedel lämnas under eller efter sjukhusvistelsen. Vi tro, att man inte alltför länge bör hänga fast vid den kända formuleringen "att med uppmärksamhet följa utvecklingen på området". Det får — som tidigare framhållits — inte tillåtas någon reformpaus när det gäller berörda frågor. Ett sådant handlingsätt är inte försvarligt varken ur nationalekonomisk- eller folkhälsosynpunkt.

Sixten Hammarberg.

Om Ni vill ha kontakt med framtidens socialvård

som skall leda till ett friskare och lyckligare samhälle måste Ni helt enkelt läsa Status regelbundet varje månad. Ni får vederhäftiga informationer om aktuella problem inom sjukvård och socialvård. Ni stöder en stor folkrörelse — De lungsjukas riksförbunds strävanden — för en allsidig och effektiv tuberkulosvård genom att prenumerera eller köpa lösnummer av tidskriften Status (11 månadsnummer jämte ett stort och utomordentligt påkostat julnummer) under ett år.

Lärarinnan i Ramsele får undervisa

Medicinalstyrelsen tillstyrker — Skolöverstyrelsen har intet att erinra.

Det numera riksbekanta fallet från Ovanmo i Ångermanland — lärarinnan som på grund av tidigare genomgången tbc fick sitta ensam i sin skolsal därför att föräldrarna inte vågade skicka barnen till skolan — har nu slutbehandlats i de avgörande instanserna.

I yttrande till skolöverstyrelsen med anledning av en anmälan från Ramsele folkskolestyrelse erinrar medicinalstyrelsen, att lärarinnan företett intyg av överläkare Helge Dahlstedt vid Österåsens sanatorium, att hon inte är smittfarlig och står under kontroll.

Medicinalstyrelsen har skaffat kompletterande intyg från överläkare Dahlstedt och provinsialläkare G. Hallberg och uttalar, att då det hos lärarinnan inte påvisats baciller sedan januari 1948 trots upprepade prov, även i odling, så har styrelsen, med hänsyn även till lung-röntgenbilder, inte funnit anledning till erinran mot att lärarinnan tillåtits återinträda i tjänst. Någon smittningsrisk för barnen behöver enligt styrelsens mening inte befaras.

Skolöverstyrelsen följer Medicinalstyrelsens förslag

Skolöverstyrelsen har ingen erinran mot att småskollärarinnan vid Ovanmo skola i Ramsele tillåtits att återinträda i tjänst efter genomgången tbc. Överstyrelsen hänvisar endast till medicinalstyrelsens yttrande, av vilket framgick, att någon smittningsrisk för barnen inte kan anses föreligga.

Föreningsnytt

i koncentrat ger en del upplysningar om till riksförbundet anslutna förenings verksamhet:

att Hallands lungsjukas centralförening inköpt en fastighet avsedd att bli ett nytt studie- och konvalescenthem i stället för den s. k. "Larsagården";

att Sandvikens konvalescentförening planerar ett större möte med gott program;

att Gotlands konvalescentförening planerar en bostadsundersökning för tbc-klientelet inom sitt län;

att en lyckad socialvårdskonferens i samarbete mellan de partiellt arbetsföras organisationer och länsarbetsnämnden i Halland hållits i Halmstad;

att en socialvårdskurs anordnats av Södra Älvsborgs läns konvalescentförening på Fristads folkhögskola under stor tillslutning;

att mötesturnéer under hösten och vintern äro planerade i våra lokalförenings regi i Skåne, Blekinge, Småland, Gästrikland, Hälsingland och Uppland.

MAN skriver I PRESSEN

”Social-Sverige och socialarbetarna”

heter en instruktiv och tankeväckande artikel av syssloman Einar Lind i *Svensk Socialvårds Tidning*. Syssloman Lind kommer in på frågan om avvägning av socialvårdsunderstöden och ger ett praktiskt exempel:

Medan jag sitter och skriver ned dessa rader, ringer telefonen. Samtalet kommer från en tidningsredaktion. En röst frågar, hur mycket en ensamstående person har rätt att få enligt fattigvårdslagets bestämmelser. En sjuk man i en kommun uppåt Bohuslän hade vänt sig till tidningen och bett om hjälp. Han fick 50 kronor per månad av fattigvårdsstyrelsen, och denna summa var, vad han hade att klara sig på. Jag framhöll, att fattigvårdslagen icke innehåller några fixerade belopp utan endast fastslår, att hjälpen skall omfatta det underhåll och den vård, som äro erforderliga. Vidare framhöll jag, att ett bestämt personligt omdöme kunde avges först, sedan man blivit i tillfälle att sätta sig in i fallets detaljer. Jag framhöll emellertid, att beloppet 50 kronor föreföll orimligt lågt, och att Göteborgs fattigvård åt ensamstående i vissa fall kan lämna upp till 200 kronor i månaden och t. o. m. något däröver.

I det nämnda fallet må ha förhållit sig hur som helst. Ett faktum är emellertid, att understödsbeloppen på sina håll i landet fortfarande utgå med så låga belopp, att de omöjligen kunna garantera den standard, som de hjälpsökande enligt fattigvårdslagen äro berättigade till, inte ens då det är fråga om den form av fattigvård, som samhället har skyldighet att lämna.

I fortsättningen framhåller Lind, att det är oerhört viktigt att avväga hjälpen på så sätt att den hjälpbehövande blir försörjningsduglig.

För dem, som leva i den föreställningen, att vår välfärdsapparat är utan större skavanker, äro de fem betänkanden, som den av Kungl. Maj:t år 1943 tillsatta kommittén för partiellt arbetsföra avgivit, en mycket nyttig lektyr. I nämnda betänkanden behandlas betydelsefulla avsnitt av den eftervård, som hittills blivit så försummad. Kommittén har satt fingret på en öm punkt. Bristen på god eftervård har spolierat tillvaron för många människor, samtidigt som försummelserna på detta område icke endast medfört betydande utgifter av social natur utan även kostat samhället stora förluster i form av utebliven produktion, för att nu icke tala om de moraliska värden, som gått förlorade.

Vad är det då för brister i vår socialvård, som den s. k. Kjellmanskommittén så att säga visat upp för allt folket? Vi kunna börja med ting, som ligga inom sjukvårdsmyndigheternas kompetensområde. Här saknas arbetskraft och materiella resurser, som erfordras för att hos patienten vidmakthålla och utveckla en positiv inställning till livet. Framför allt de långvariga sjukdomsfallen leda ofta till psykiskt och fysiskt förfall. Patienten blir inåtvänd, grubblar över sin sjukdom, känner oro för framtiden, hans självförtroende avtrubbas, yrkeskunnighet och all-

män arbetsförmåga gå förlorade. Det kan taga lång tid att reparera de härigenom uppkomna skadorna, om det nu över huvud taget låter sig göra. Det är icke svårt att inse, att de vådor, som följa i den bristfälliga omvårdnadens spår, hårt drabba såväl individ som samhälle.

Det är här, som kommittén för de partiellt arbetsföra föreslår, att den moderna arbetsvården skall sätta in. Den bör enligt kommitténs mening börja på sjukhus och vårdanstalter med lämplig sysselsättnings- och arbetsterapi, ledd av särskilda arbetsterapeuter under läkarens överinseende. Vidare föreslås en kraftig utbyggnad av kuratorsverksamheten med uppgift bland annat att uppta kontakt med utanför sjukhuset och vårdanstalten befintliga arbetsvårdsorgan för att förbereda patientens återinträde i normal social livsföring.

Allt efter omständigheterna i varje särskilt fall skall sedan arbetsvården fullföljas genom arbetsprövning och arbetsträning, yrkesvägledning, omskolning och yrkesutbildning samt arbetsförmedling, varigenom f. d. patienten skall utplaceras i den öppna marknaden under normala eller speciella villkor.

Syssloman Lind tillhör framtidsmännen inom svensk socialvård. Däröf vittnar hans positiva och väl genomtänkta synpunkter. Bristen i vår socialvård har hittills varit att vi inte som viktigt komplement till försäkringar, lagar och hjälpåtgärder, fogat en *arbetslinje*. Det är säkerligen ett stort bekymmer i dag på alla socialbyråer och mottagningar, att man har en massa människor i journaler och socialregister, människor som kommit på sidan om arbetslivet. Det är nödvändigt att snarast bygga ut arbetsvården för sjuka och handikappade. Gör vi inte det hotas våra sociala inrättningar att bli permanenta understödsanhalter, där resandeströmmen, de hjälpsökande, fastna och bli tärande samhällsmedlemmar. Det är väl inte så vår ”välfärdsolitik” skall fungera?

Socialminister Möller studerar engelsk socialvård och arbetsvård

Enligt vad *Svenska Dagbladet* meddelar kommer representanter för den svenska regeringen att i år företaga en resa till England i syfte att studera där befintliga sociala anordningar. Där rör sig närmast om ett studium av genomförandet och verkningarna av den nya engelska sjukförsäkringen, hälsovården och arbetsvården. Socialminister Möller och statssekreterare Nyström ha redan erhållit Kungl. Maj:ts uppdrag att företaga resan.

Socialt och naturlyriskt kan förenas i givande kursplan

Från upptakten i Jämtland till "stora kursen" på Bommersvik

*"Här i vårt fagra Jämtlands län
växer det inga päron — trä'n,
här ha vi bara — — —"*

Ungefär så började den signaturmelodi vi lärde oss under de intensiva kursdagarna på Hedmans hotell i Hålland den 25—29 augusti. Det var Jämtlands Konvalescentförening, som svarade för programmet, och deltagarna bestod av f. d. sanatoriepatienter plus en diger samling socialvårdsexpertis, vilka gemensamt dryftade problemen med utgångspunkt från vad som rör sig inom tuberkulosvården. Att jämtlänningarna helt blygsamt konstaterade saknaden av "päronträd" i sitt land var väl närmast en tankeställare för oss, som kom från sydligare breddgrader. Ingen kan väl undgå att förälska sig i jämtlandsnaturen, även om vissa trädslag saknas. Vi vet att idrottsmän av skilda kategorier resa till Jämtland för att bygga upp fysisk och psykisk spänst före stora avgöranden och slag på idrottens vädjobanor. Nu ha också vi "byråkrater" inom socialvården hittat vägen till jämtlandsnaturen. Den inramning kursen fick var säkerligen lyckad också ur socialvårdssynpunkt. Paragrafer, lagar och bestämmelser bli lättare att förstå under sådana här personliga och otvungna arbetsformer.

Arbetsamt var det för deltagarna. Kursprogrammets rent teoretiska avdelning upptog en diger samling ämnen: pensionsfrågor, bostadsfrågor, den nya sjukförsäkringslagen, fackföreningsrörelsen och de partiellt arbetsföra, arbetsgivarna och de partiellt arbetsföra, om

studier och medlemsansvar, kurators- och arbetsvårdsfrågor, De lungsjukas riksförbunds program, filmförevisning m. m. Det naturlyriskta inslaget i kursprogrammet bestod dels i att föreläsningar och diskussioner i stor utsträckning ägde rum utomhus, dels att utflykter ordnades bl. a. till det ståtliga Ristafallet samt en resa med abonnerad buss till riksbekanta Vålådalen.

Vi ska inte här trötta ut läsarna med själva kursprogrammet; vad den och den föreläsaren redogjorde för o. s. v. Som framgår av ämnesförteckningen var det ett gediget och allsidigt kursprogram. Men låt oss säga några ord om denna kurs- och upplysningsverksamhet i största allmänhet. Det var — som rubriken anger — en lyckad kombination av socialt och naturlyriskt. Därmed får inte förstås, att det hela var något sorts dagdrömmeri, långt fjärran från vad som avses med en socialvårdskurs. Det är nog så inom föreningslivet i allmänhet — kanske särskilt för ett förbund med så utpräglat socialpolitiskt arbete som vårt — att man måste finna nya, mera stimulerande arbetsformer för organisationsarbetet. Den föreningslivets kris man på en del håll talar om bottnar nog till stor del i att man stelnat i gamla arbetsformer och har svårt att hålla intresset levande hos medlemmarna. Det måste fantasi till hos dem, som anförtrotts ledningen inom föreningslivet. Har man inte sinne för medlemsvård, blir snart föreningen sammankrymt till en liten klick av "trogna", som sitter ensamma med sina pappershögar, ordförandeklubban och protokollsboken, och tittar vemodigt ut över rader

Vålådalen är riksbekant turistort och tillhåll bl. a. för många av våra idrottsstjärnor. Bilden visar en utsikt från Vålådalen — Stensdalsfjället från Ottfjället.

En sådan här idyll — en fäbodvall med betande kor — kan möta på en bussfärd i Jämtland.

av tomma stolar i möteslokalen. Man måste utöver mötesförhandlingarna finna andra, mera stimulerande umgängesformer inom föreningslivet. Jämtlänningarna sökte vid denna sin första kurs, anknytning till den egna storslagna naturen, folklivet och sevärheterna, på ett sätt som vittnar om god psykologisk blick och sinne för vad som avses med en modern och tidsenlig medlemsvård. Ledningen för Jämtlands Konvalescentförening, ordföranden Bror Norman och hans energiska medhjälpare, har all heder av sin första socialvårdskurs. Det gedigna arbete, som nedlagts kommer säkerligen att bära frukt, att man på sätt, som skedde här kan dryfta problemen för ett helt län, att de som närmast ha ansvar för socialvården och de vårdade själva, d. v. s. i det sistnämnda hänseendet f. d. sanatoriepatienter, måste betyda en hel del för framtiden. Den gamla tidens ensidiga omhändertagande, först när nöd och sjukdom tryckt de obotligas stämpel på individen, håller på att utbytas i något annat. Nya former håller på att bana sin väg. Vid en socialvårdskurs av denna typ känner sig alla, både "experter" och "övrige kursdeltagare", som jämlikar. Man griper tag i trådarna med liv och lust och söker tränga in i problemen och finna effektiva lösningar. Ja, denna kursverksamhet måste vara ett viktigt led i den produktiva socialpolitiken en socialpolitik som leder allt flera f. d. sjuka till fysisk och psykisk hälsa, arbete, självförtroende och medansvar.

*

Nu måste slutligen framhållas, att jämtlänningarna ingalunda är banbrytare för denna lokala kursverksamhet, även om de omsatt idén i praktiken på ett föredömligt sätt. Kurserna ha tidigare praktiserats i Halland, Småland, Västergötland, Västerbotten m. fl. platser. Idén med denna kursverksamhet är — som tidigare framhållits — att motverka slentrianen inom föreningslivet och finna trevligare och mera personliga former för umgänge inom föreningarna och i det sociala arbetet. Vi vet också, att många av våra lokalföreningar just nu är i färd med att inventera de egna möjligheterna inom sina respektive arbetsområden för att få till stånd kurser. Riksförbundets egen huvudkurs på Bommersvik, där representanter från våra föreningar i så gott som hela landet varit närvarande, bör ha gett tillräckliga lärdomar för uppläggning och planering av de lokala kurserna. Det naturlyrisk inslag i den sociala kursverksamheten vi kanske här något känslomässigt sysslats med både i ord och bild vill vara ett uttryck för betydelsen av att arrangörerna verkligen anstränger sin fantasi. Man kan göra en hel del för att höja stämningen och arbetsglädjen för medlemmarna. Där man inte har fjälltoppar, fäboddar och "päronträd" att visa på, kanske

man har något annat, som just på den orten eller i den staden är särskilt intressant. Man kan här till vara djärv nog att framkasta tanken på ett medlemsutbyte mellan föreningar i olika delar av landet. På så sätt kan man se och lära av varandras idéer och uppslag, men också av misstagen.

Just nu pågår en väldig "otrivseldebatt" i landet. Man otrivs inom litteraturen, på arbetsplatserna och — kanske även inom föreningslivet? Radiotjänst har uppmärksammat frågan och ordnat en diskussion under rubriken: "Hur ska vi kunna trivas?" För oss må det i detta sammanhang vara ett fromt önskemål, att vi inte inom föreningsliv och socialvård fryser fast i stela arbets- och umgängesformer. Förenings- och socialvårdsbyråkraten med sin pappershög, sina stela paragrafer och sitt missnöjda ansiktsuttryck kan gott finnas kvar i karikatyrens skepnad, men får inte bli en realitet, som dödar livsglädjen inom förenings- och samhällsarbetet.

Ting.

De som vägra att låta tbc-undersöka sig . . .

I en redogörelse om skärmbildsundersökningen i Södermanlands län av sanatorieläkare Willi Mascher anföres bl. a. följande om den grupp av människor, som inte vilja undersöka sig:

Återstår således en grupp av 2.333 personer = 1,3 % av de kallade, som uteblivit utan angiven orsak eller kategoriskt vägrat att bli skärmbildsundersökta. Alla ha varit utsatta för upprepade muntliga eller skriftliga övertalningsförsök. De representera alla samhälls- och bildningsklasser. De som uppgivit skäl för sin vägran ha anfört de mest varierande orsaker. Där har, utom rena svepskäl, figurerat frihetsbegreppet, religiösa betänkligheter, krav på betalning (!) och rena oppositionen mot en av samhället igångsatt åtgärd. I en kommun vägrade t. o. m. barnmorskan och hemvårdarinnan! Tydligt är, att orsaken mycket ofta är fruktan för att en av vederbörande känd eller misstänkt tuberkulos blir upptäckt. Detta gör, att dessa vägrare utgör undersökningens akilleshäla: man kan av goda skäl förutsätta att tuberkulosfrekvensen bland dem är åtskilligt högre än hos den övriga befolkningen. Uppenbart är å andra sidan också, att bland vägrarna befinna sig många gamla, som har svårt att finna sig i tidens "nymodigheter". En ålderstabell över vägrarna bekräftar detta antagande: inte mindre än 57 % var över 60 år och 38 % över 70 år! Endast 16 % av vägrarna var under 40 år gamla. Detta må anföras som förmildrande omständighet för deras uteblivande. Ur undersökningens synpunkt kvarstår som synnerligen beklagligt, att så många ur dessa åldersgrupper ej velat vara med, då just bland dem tuberkulosfrekvensen visat sig vara särskilt hög.

(Artikel i Sv. Nationalföreningen mot Tuberkulos Kvartalsskrift, häfte 1. 1949.)

En önskedröm

Det är inte så få, som har haft lungtuberkulos i tio år och mer och under hela den tiden antingen legat på sanatorium eller också varit utskrivna som konvalescenter utan tillåtelse att ta något arbete. De har provat det mesta. De har haft gas, de har opererats och de har ätit preparat av skilda slag. Eller också har de "självläkt", som det brukar heta. Frågar man dem, hurdan sjukdomstiden har varit, så brukar man i allmänhet inte få höra några svårare jeremiader. Lungsjuka är på det hela taget ett mycket tåligt och fördragsamt släkte, tvärtemot vad som ibland påstås. Men det är ändå på en punkt, som en viss bitterhet nästan alltid kommer i dagen. Det är när man tänker på de förlorade åren. Man ser tillbaka och tycker många gånger, att sjukdomstiden på något underligt sätt blivit en tom tid. Visst har man lärt sig en hel del, inte minst om livet och människorna, men ändå. Otillfredsställelsen finns där. Man kommer inte ifrån den. "Den som bara hade vetat för en tio år sen, att man skulle hålla på så här. Då hade man ju kunnat sätta igång med något ordentligt. Men doktorn sa, att så där en sex månader ungefär skulle det komma att ta, och det trodde man förståss mer än gärna och tyckte för resten att det var långt nog. Han sa det för att vara hygglig. De begriper man ju nu. Men nu är det så dags. Nu har tiden gått. Och ingenting blev det av den." Ungefär så kan det låta. Eller också så här: "Dom sa ju åt mig att sätta igång med något ordentligt, nånting med sikt på framtiden, för det här skulle kunna bli en lång historia. Och ja, man gick ju och tänkte på't, det gjorde man ju. Men det var liksom ingen som visade en var man skulle hugga i, hur man skulle sätta igång så att säga. Och så kom man sig inte för. Och så gick tiden. Och det blev värre att börja. Hade ju tänkt på en realkurs ett slag. Men det går ju inte att läsa på salen, åtminstone inte för en annan. Och så tyckte man att det var genant på nåt vis och fjäskigt och så. Jag börja ju med en engelskkurs, det gjorde jag ju. Men det kändes jäkligt att ligga på salen och läsa högt för sig själv, som det stod i boken, att man skulle göra. Ja, och så blev det inget av. Och så har åren gått. Det är lätt för dom där grabbarna, som har gått i läroverk och så lärt sig, hur man studerar, som dom säger. Men en annan har ju bara folkskola, och man känner sig bakom. Nu ångrar man sig ju förståss. Det är många år, som

har gått. Och egentligen känner man sig ganska färdig, och det är man väl också, tänker jag. Men om man hade fått en chans ifrån början, så kanske ändå. Fast det hade väl inte blivit något i alla fall. Man hade nog inte dugt. Och nu är man ju ganska färdig, som sagt." Tongångarna är inte ovanliga. Den resignerade bitterheten urartar stundom till cynism. Man ger helt enkelt faen i alltihop.

Frågar man dessa sjuka eller konvalescenter, om de verkligen anser, att de hade orkat arbeta, om någon hade hjälpt dem tillrätta med något, som hade intresserat dem, så blir svaret, så gott som undantagslöst, att nog hade de orkat hålla på med något någon timme om dan, till och med när de varit som sjukast. Det är väl inte jobbigare att hålla på med matematik än att spela schack, och det gjorde man ju flera timmar om dan ibland. Inte är det arbetsammare att syssla med något handarbets- eller hantverksaktigt än att spela boccia eller golf eller couronne. Det kan ingen på allvar påstå. Man är kanske ibland alltför optimistisk i fråga om vad man anser sig ha förmått uträtta, om bara någon handledare funnits. Å andra sidan tyder vittnesbörd av s. k. stora sjuklingar på att det är otroliga saker en människa förmår att prestera, t. o. m. då hon är dödssjuk, om bara intresset finns. På Österåsens sanatorium vårdades under slutet av 20-talet och de första åren av 30-talet den märklige bergsingenjören Alfred Berggren, död i lungtuberkulos vid 31 års ålder år 1932. Vad han presterade under sina sista svåra sjukdomsår är häpnadsväckande. Han skrev en god roman — "Robotarnas gud" — han påbörjade en ny roman, "Mannen som ville leva", av vilken han hann skriva tio kapitel, han startade en tidskrift, han skrev tidningsartiklar och tidskriftsbidrag under den makabra signaturen C. A. Vern, och han förde en dagbok, fylld av djupa och originella tankar. Varken sin roman eller sin tidskrift fick han någonsin se i tryck. I en minnesteckning skriver överläkare Helge Dahlstedt om Berggrens sista år: "Han började nu målmedvetet idka självstudier inom olika områden. Språk, filosofi, skönlitteratur, facklitteratur inom medicin och ingenjörsvetenskap, politiska och sociala arbeten. Han slukade böcker, förde anteckningar och skrev ned sina tankar och funderingar. Han tog upp till studium problem, som döko upp i hans idérika hjärna. — — — Un-

der sista sanatorievistelsen, då han hela tiden var sängliggande i feber, arbetade han intensivt och målmedvetet. Han indelade dagen ändamålsenligt mellan arbete och vila, han gjorde det bästa för att hålla sitt hull uppe och sin kropp vid god vigör, han försökte till och med målmedvetet sova! Han var lugn och föreföll på det hela taget nöjd, fann glädje av vad han läste och utträttade och hade även intresse över för vad som hände omkring honom på sanatoriet. Ibland präglades han av bitterhet, som tog sig uttryck i ironiska uttalanden, aldrig i förtvivlan eller missmod. När man kom in till honom låg han och läste eller knackade på sin skrivmaskin och oftast hade han något att berätta, att fråga om eller att diskutera. — — — När jag satt hos honom brukade han in i det sista göra reflektioner över sin sjukdom. "Under alla de år, jag varit sjuk, har jag aldrig känt mig så arbetsduglig, aldrig känt en sådan livslust, som under detta senaste år, då jag legat här i feber i denna säng och mänskligt att döma varit mest sjuk", sade han vid ett tillfälle."

Alla har naturligtvis inte samma resurser som Elfred Berggren vare sig intellektuellt eller i fråga om viljestyrka och andlig spänst. Men han har tagits fram för att belysa de möjligheter, som trots allt står en sjukling till buds också i ett mycket svårt läge. Det råder inget tvivel om att ofantligt mycket gott arbete skulle kunna urättas av de långvarigt sjuka, om de bara fördes in på de arbetsområden, som intresserade just dem. Berggren hade ju den oskattbara förmånen att kunna sysselsätta sig själv. Han hade i motsats till det stora flertalet övning i att bedriva studier. Men framför allt hade han en osedvanlig viljekraft. För oss vanliga medelmåttor blir det inte så mycket utträttat, hur väl vi än får det ordnat för oss. Men något kan ändå bli gjort, om vi också inte hör till dem som hellre stoppar vaxproppar i öronen och pluggar engelsk grammatik, än de ligger och slöpratar med kamraterna på salen, eller som stiftar fast årtalslängder och gloslistor vid rakspegeln för att ingen dyrbar tid skall gå förlorad. Också vi skulle kunna få ut mer av sjukdomsåren, ty det skall vara ytterst sällan en människa blir så sjuk, att hon inte orkar lära sig åtminstone något.

Nu kommer önskedrömmen in. Det finns verkligen en grupp kamrater, som jag kommit i kontakt med under mina sanatorieår och som haft den avundsvärda förmånen att få tillägna sig en avsevärd mängd nyttig och rolig kunskap under sin sjukdoms- och konvalescenttid, och detta utan att ha legat på enskilt rum, utan att ha haft någon större vana vid studier eller varit utrustade med någon osedvanlig viljestyrka. Jag syftar på de talrika utlänningar av skilda nationaliteter, som under de sista åren vårdats på sanatorier runt om i landet.

Biljett till morgondagen — möjligheter till internationellt utbyte av språkkunskaper m. m. — vad sägs om en sådan "önskedröm" för sanatoriepatienters vidkommande?

Jag undrar ibland, om någon kategori studerande har bättre möjligheter att verkligen komma in i ett annat lands språk och levnadsvanor, i hela dess kultur, än den som under någon längre tid vårdas på en sjuksal i landet i fråga. Det har varit rent förbluffande att se med vilken lätthet och snabbhet dessa utlänningar tillägnat sig högst betydande kunskaper i svenska språket. Jag minns åtskilliga finnar, som kommit till Sverige utan att kunna många ord svenska — första tiden klarade sig en del fram med råbråkade tyska — och som när de reste något år senare talade, läste och skrev svenska så gott som flytande. Jag minns vännen Willy, tysken, som kom en junidag utan att kunna just mer än ett dussintal svenska ord, och som reste nio månader senare med ett sådant ordförråd och en sådan kännedom om svenska språket, att det var rent häpnadsväckande.

Det tal, i vilket han särskilt tackade "dom prima killarna" på salen för gott kamratskap, innehöll inte många språkfel, trots att det i högsta grad levererades på stående fot. Hans långa brev är ur språklig synpunkt rent mästerliga. Svenskan skulle säkert godkännas i uppsatser långt upp i gymnasiet. Modern svensk skönlitteratur läste han åtskilligt men också klassikerna, bisp Thomas, Stiernhielm, Kellgren och Tegnér. Strindberg fick i honom en hängiven beundrare. Willy var väl ett undantag, till och med som exempel på tysk grundlighet, där han låg med sina hemgjorda ordlistor och korsordsnycklarna, som han använde som synonymordböcker. Men också de mindre systematiskt lagda utlänningarna lärde sig förbluffande mycket på förvånande kort tid, särskilt när de inte hade möjligheter att umgås med varann, utan bara var hänvisade till enbart svensktalande, vilket vanligen var fallet på salarna. För dem var inte sanatorietiden bortkastad. De hade lärt sig något. Och de hade haft utmärkta tillfällen att komma in i ett annat folks livsstil.

Dessa utlänningar hade drivits hit av kriget eller de svåra efterkrigsförhållandena. Varför skulle de inte kunna få komma under fred och frivilligt? Fram för det internationella sjuklingsutbytet! Det skulle naturligtvis inte bara gälla lungsjuka. Vanföra, blinda, förlamade, reumatiker, lungsjuka, kort sagt all sjuklingskategorier, som nödgades underkasta sig långvariga sjukhusvistelser och konvalescenttider borde ha möjligheter att få utnyttja denna tid till studier av ett främmande lands språk och kultur i landet i fråga. Saken borde inte alls vara svår att ordna praktiskt. Under långliga tider har f. ö. de lungsjuka rest utomlands till Schweiz, Madeira, Kanarieöarna, Italien o. s. v., när de varit så ekonomiskt lyckligt lottade, att de kunnit kosta på sig lyxen av en utlandsvistelse. Alla borde få möjligheter till den lyxen.

Man kunde tänka sig ett utbyte i Förenta Nationernas regi. Varje land skulle ställa en viss mängd sjukvårdsplatser till förfogande, och genom en central, t. ex. handhavd av Unesco, kunde bytesförmedlingen ske. Resekostnaderna borde inte vara oöverkomliga. Vårdkostnaderna finge utjämnas varandra. Länder med större sjukvårdsresurser finge bära större bördor och på så sätt bidra till ett utjämnande av den internationella levnadsstandarden. Var och en som önskade komma i åtnjutande av utbytesförmånen skulle kunna skicka in en ansökan med nödiga uppgifter och läkarutlåtande till förmedlingscentralen, som sedan finge fördela de sökande så långt resurserna räckte, vilket väl inte blev så värst långt till en början. Det skulle väl ta en tid innan det kom igång, men inte borde det vara särskilt svårt att organisera.

Naturligtvis finge det inte ordnas så, att hela sjukhus

eller sjukavdelningar inom respektive länder ställdes till förfogande för utbytet. Då vore idén förfuskad. Fördelningen skulle ske så att gruppbildningar av utlänningar i möjligaste mån undveks.

Ett sådant sjuklingsutbyte skulle ha många fördelar med sig. Språkinhämtandet är en. Lärare, kontorister, affärsfolk, tidningsmän och andra, som direkt sysslar med främmande språk, skulle naturligtvis främst ha nytta av den sidan. Men det är för resten så många som skulle ha nytta och glädje av språkkunskaper, att det på det hela taget gäller alla. Därtill kommer att kontakten mellan länder och folk skulle ökas. Och därmed förståelsen. Och allt som på något sätt kan bidra till ökade kontakter och ökad förståelse mellan nationerna är inte bara av godo, det är av yttersta nöd i dessa tider.

Det finns kanske de, som skulle vilja invända, att det vore orättvist, om just sjuka och handikappade skulle komma i åtnjutande av förmåner, som ej stode de friska till buds. Det vore ett trångsynt och småaktigt resone-mang. Meningen vore ju just att göra sjukdomstiden värdefull så långt som möjligt. Och priset för förmånen att en tid få vistas utomlands vore sannerligen så pass högt, att ingen frivilligt skulle vilja betala det. Det vore väl snarast rättvist, om just de sjuka och missgynnade i åtminstone något avseende bleve avundsvärda. Sjuklingsutbytet kunde också bidra till lösandet av frågan om de partiellt arbetsföras utbildning eller omskolning. Språkkunskaper är inget dåligt gods att bära med i livet. Och levande kunskap om främmande länder och folk kan man aldrig få för mycket av. Det vore också en tillgång för det egna landet med språkkunnigt folk, som vistats längre tid utomlands.

Visst är detta en utopi, en önskedröm, att var och en, som måste se fram mot en lång sjukdomstid, när tillståndet medgäve, skulle ha möjlighet att välja det land, där han önskade tillfriskna. Ni rycker kanske på axlarna åt den eller skrattar åt tokerierna. Jag är likväl fast övertygad om, att saken med god vilja ginge bra att ordna. Säkert kommer också utopin en gång att vara verklighet. De Partiellt Arbetsföras Samarbetskommitté bör som en viktig programpunkt ta upp denna fråga om det internationella sjuklingsutbytet.

Man skall inte vara rädd för att önska. Men man måste tro på möjligheten av sina önskingars förverkligande. Jag vill sluta med några rader ur Elfred Berggrens dagbok för nyårsaftonen 1931, en månad innan han dog. Han skriver:

"Nyårsafton / Man brukar spara till nyårsafton och önska sig saker och ting. Dumt. Ty en önskan som man bara har på nyårsafton är inte värd att uppfyllas. Först när man önskar så intensivt att önskan varje stund står klar för en har man rätt att hoppas på uppfyllelse."

HOTELLÄGAREN

Fönsterplatsen mitt emot mej var ledig. Strax innan tåget skulle gå kom han in, satte sej på den lediga platsen. Jag tyckte, att jag hade sett honom. Plötsligt fann jag honom i socknen där jag bott förut.

Han satte ner matboxen på golvet och jag såg att han var påverkad. Så reste han på sej, började plocka bort skräp på blus-ärmen med fumliga fingrar. Därefter tog han av sej skärmmössan och plockade bort lite skräp på den.

Sen såg han upp på mej.

— Ja, man jobbar på sågen, sa han, och ögonen hade röda kanter. Det är ett skitigt göra. Jag tror vi har setts förresten. Det dammar förfärligt, jaa . . . Bodde inte ni hemma i socknen, va . . .

— Joo, sa jag.

— Man har ett skitgöra, sa han efter en kort stund. Och sen dom här basarna, va? Men snart ska jag inte krusa dom längre, du . . . Jag ska sluta arbeta och bli min egen. Kärringen och jag ska skaffa oss ett hotell.

Då måste han avbryta sej för konduktören kom och bad om biljetterna.

— Joomen du, sa han när han gått. Man ska liksom bli hotellägare . . . Själv kommer jag att sköta det rent kontorsmässiga,

Så satt han tyst en stund. Han såg ut genom fönstret. Hans kropp följde med i tågets gungningar. Plötsligt såg han på mej på nytt.

— Ja, varför ska kärringen och jag behöva gå och vara fattiga arbetare i hela livet, va, sa han. Man har ju inte ens tack för mödan. Varför ska vi behöva gå i all tid och hjälpa direktörerna bli feta, va . . .

Nu började han le.

— Nää du, sa han och blicken svepte på nytt ut över det nakna höstlandskapet. Vi ska skaffa hotell, va . . . Själv kommer jag att sköta det rent kontorsmässiga och . . .

Han fortsatte att le. Men så stannade tåget in och han böjde sej över fönsterbordet, nådde ner efter boxen, som han satte bredvid sej.

Snart stannade tåget. Han tog boxen och reste sej. Han nickade och skulle gå, men plötsligt vände han sej och såg på mej.

— Höru, kan du avvara en femtiöring, va . . ., sa han bedjande. Jag måste få släcka törsten . . .

Jag gav honom en femtiöring och han skyndade ut.

ja, också värdskapet förstås. Kärringen ska ha överinseende i köket . . .

— Jaa, sa jag när han höll upp.

Han satte på sej skärmmössan. Den pekade åt sidan. Knappen hade slitits bort.

— Hi, hi, ha, jälar du, sa han plötsligt och började svänga med huvud av och an. Då ska det bli tider, du . . . När brädgårdsarbetaren Persson . . . han som i alla sina dar har fått gått och krusat viktiga basar . . . när han står där som hotellägare . . . och kärringen har överinseende i köket. När han står där i frack och allting och tar emot direktörer . . . och är du med hela klabbet, va . . .

Han tog av sej mössan och bugade sej. Sen satte han på sej mössan.

— Då ska dom få lång näsa, basar och hela . . . hela . . . Jasså, är det du direktörn, säger man då . . . när man står där i frack, va . . .

PÅ FJÄLLVIDDEN

På de stora fjällvidderna har man sommartid inget stort behov av böcker. Inte så att man är mer förslöad då; det är bara det att man har så mycket annat att intresseras av, så mycket annat som fånglar ens sinnen. Fjällhedens flora och fauna, de vita topparna som avtecknar sig i fjärran, mötena med samerna, tydandet av stenrösens budskap, ravinerna, de klara, kalla sjöarna — allt detta gör att man närmast skulle känna sig som en brottsling om man blundade för naturscenerierna och i stället fördjupade sig i läsningen av en bok.

Vad är det då som närmast lockar och drar när man är ute på en fjällvandring? Ja, frågar man tio fjällvandrare får man i regel tio olika svar. Så individuella är vi människor och gudske-
lov för det.

Om man sitter på en sten för sig själv och betraktar andra fjällvandrare som hastar förbi lär man sig rätt snart att skilja på noviserna och veteranerna. De förra tyngs i regel av för stor packning. Utrustade med tält, filt, kokgrejor och alla möjliga attiraljer går de svettiga och krökta med blicken häftad vid marken. Bördan på deras rygg hindrar dem att gå upprätt och därigenom blir de inte i tillfälle att njuta av själva vandringen. Självfallet har de ett mål, ofta en fjälltopp, och dit når de också så småningom. För dem har detta mål varit viktigast, först när de nått det, slagit upp sitt tält och pustat ut, har de tid att ägna sig åt fjällvärldens storslagna skönhet. Man får i så fall hoppas på att de stannar ett par dygn vid raststället, då hinner de också tillgodogöra sig något av denna skönhet, assimilera den, insuga den i sina sinnen. Men ofta nog bryter de upp tidigt nästa morgon med en ny fjälltopp som dagsmål. Och så förflyter deras semester under ett ständigt kånkande på attiraljer och bekvämlighetsting och ett ständigt stirrande på sina trötta fötter.

Veteranerna, de vana fjällvandrarna, är helt annorlunda ut-

rustade. Dessa vet att även den minsta packning kommer att kännas tung under en dags fjällvandring. Visa av denna erfarenhet organiserar de sina vandringar mera praktiskt och ändamålsenligt. Självfallet har de åtminstone en sovsäck, kaffe och mat med sig om de är inställda på att tillbringa natten ute på fjällheden. Men de har det minsta möjliga med sig därför att de vet att varje kilometer, ja varje meter, i fjällvärlden kan bjuda på angenäma överraskningar. Och dessa överraskningar går man miste om när man tvingas att gå krokig och titta neråt.

Man kan också endera vandra i grupper eller ströva ensam. Är man i fjällen för första gången får man möjligen ut mer av sina vandringar om man ansluter sig till en grupp. Då riskerar man inte att gå vilse och det finns alltid nån i gruppen som är fjällvan och som brukar ge goda råd och upplysningar. Gäller det de riktigt stora fjällmassiven finns det vana fjällförare att ty sig till och då har man i regel kommit i goda händer.

Det finns emellertid en nackdel med gruppvandringarna. Man får sällan tillfälle att konfronteras på nära håll med fjällvärldens djur- och fågelliv. Gruppen är sällan tyst, man pratar, sjunger, stöter ifrån sig förvånade utrop, hejar åt varandra och bidrar ömsesidigt till att det goda kamrathumöret skall hålla sig på toppunkten. Och om det är inget ont att säga; från gruppvandringar i fjällen kommer man i regel tillbaka med trevliga och soliga minnen.

Strövar man omkring ensam upplever man emellertid fjällen på ett annat sätt. Under soliga somrardagar behöver man inte följa de utstakade rutterna; det är faktiskt roligare med improviserade avvikningar. Skulle det vara så att man kommer vilse är det bara att slå in på nån av de rösade stigarna; alltid hamnar man nånstans där det bor folk. Man behöver inte ens anlita karta och kompass — om man inte har nåt bestämt mål i sikte nämligen.

Man kommer kanske faunan närmast inpå livet när skymning-
en börjar sänka sig över fjällheden. Då kan man sitta på en sten,
orörlig, och lyssna till alla ljud omkring sig. Skrattmåsarna,
som invaderat fjällvärlden, håller en först och främst sällskap.
En fågel, som trots sin försiktighet är ganska nyfiken av sig, är
den vita fjällugglan. Bäst man sitter på sin sten upptäcker man
den. Den sitter också på en sten, på lagomt avstånd, och vet
inte hur den kommit dit, så diskret har den dykt upp. Närmar
man sig den försiktigt flyttar den på sig så att avståndet behål-
les och så kan man hålla på en stund om det roar en. Sitter man
kvar hör man snart hur det prasslar omkring sig. Det är mös-
sen och lemlarna som är ute för att söka efter mat och det är
dem fjällugglan lurar på.

Så här i skymningen får fjälltopparna andra konturer. De för-
ändras, de skiftar färg och silhuett, man sitter fånglad och
fascinerad, utan möjlighet att uttrycka vad man känner. Man
erfar sin litenhet och obetydlighet, ungefär på samma sätt som
fiskaren gör det i sin lilla båt ute på det stora havet.

Lika överväldigad blir man av fjällvärldens flora som är så
helt annorlunda floran nere i skogstrakterna. Varje ögonblick
på fjällvidden är bräddat av rikedom, av nyanser, av överrask-
ningar. Under sådana sommarvandringar i fjällen är böcker ab-
solut överflödiga; ja, man kan på sin höjd ha en fjällflora med
sig men inte ens det är nödvändigt.

Helt annorlunda ställer det sig om man vistas i fjällvärlden
framöver hösten. Då är kvällarna mörka och ofta regniga och
då finns inget bättre sätt att tillbringa dem än i sällskap med
en bra bok. Har man lyckats få hyra en liten fjällstuga eller en
övergivna kåta och strövat omkring under dagen tänder man
eld, äter sig mätt, dricker en kopp kaffe eller te och mediterar
framför den öppna brasan. Man sitter och ser hur lågorna snor
sig omkring de krokiga fjällbjörkspinnarna, regnet piskar mot
tak, det är mörkt ute. Men man mediterar inte hela kvällen;
efter en stund tar man fram en bok och fördjupar sig i den. Och
fördjupning är rätta ordet, ty man har den erforderliga ron,
stillheten, avståndet från människor.

Vad skall man då läsa, vilken lektyr skall man släpa med
sig till fjällen?

Ja, här blir det som alltid när det gäller böcker, fråga om
tycke och smak. Det förefaller dock som om det vore bort-
kastad tid att ta med sig allt för lätt litteratur, deckare och sånt.
Här om någonsin har man tid och möjlighet att tränga in i den
stora litteraturen. Undertecknad gjorde en gång ett försök med
Tegnér's dikter, hans samlade i två band. Eftersom ingen annan
litteratur fanns med blev man ganska förtrogen med diktaren
Tegnér under en veckas tid. Under andra förhållanden hade
Tegnér antagligen förblivit oläst. Nu blev han både läst och
förstådd. Det är möjligt att många anser att detta var bort-
kastad tid, det anses ju så i vissa kretsar ifråga om våra döda
klassiker.

Men det var ingen bortkastad tid. Man hade kanske vunnit ut
mer om man tagit med sig en engelskspråkig enbandsupplaga
av Shakespeare. Eller nån av den moderna litteraturens biblar,
Ulysses t.ex. Men nu blev det Esaias Tegnér och det är inte
alls nåt fel att även bli bekant med hans diktning. Huvudsaken
är att man har en bok med sig som man inte kan skumma genom
under ett par timmar; det bör vara en som räcker minst en
vecka eller fjorton dar.

Det mest givande är givetvis, vare sig det är sommar eller
höst, konfrontationen med själva fjällvärlden. Man kan stå och
betrakta de vitgröna topparna och låta fantasin få fritt utlopp.
Vad finns det bak dessa toppar? Ett oupptäckt Shangri-La? Är
det de svenska fjällen man blickar längtansfullt mot? Eller är
det de norska? Är det möjligen Atlas? Eller det omskrivna Kili-
mandjaro? Fantasin tar fart, ens jordbundna längtan växer.
Kan man inte göra sig kvitt tyngdlagen, kan man inte med ett
trollrensöp förflytta sig, kan man inte sväva, flyga, kan man

*I en sådan här stuga kan man få tid för koncentrerad läsning
utan att störas — om den är så ombonad att man slipper frysa.*

inte hitta den förtrollade ringen eller Alladins magiska lampa?
Jo, man kan: i sin fantasi, i sina drömmar.

På det sättet blir mötet med den svenska fjällvidden ett stort
äventyr, ett av de största, som man kan återuppleva igen. Och
varför skulle man inte det? Fjällvidden ligger alltid kvar. Det är
bara att packa — och resa...

Renlav som tbc-medicin?

Aftonbladet uppger att en gammal folkmedicin, ren-
lav, är föremål för omfattande undersökningar i Tysk-
land.

Märkliga farmaceutiska och kliniska experiment i Tyskland
har givit utomordentligt goda resultat. Det nya läkemedel, som
man håller på att utarbeta, visar sig ha en kraftigt bakterie-
hämmande effekt och man hyser mycket stora förhoppningar
om att kunna sätta in det mot tbc-sjukdomar i stor omfattning.
Här i landet känner man mycket väl till de tyska försöken men
anser att det ännu är för tidigt att yttra sig om dessas framtids-
möjligheter.

I fjol kom ett liknande meddelande från Finland. De
nya rönen i Tyskland ha ännu inte blivit föremål för
bedömande eller kommentarer i svenska facktidsskrifter.

PERMISSION

Det rådde lugn och stilla frid i restaurang Royals stora matsal. En och annan strögäst satt fördjupad i tidningarna och hovmästaren stod och förde en stilla konversation med en av servitriserna.

En medelålders, välklädd herre kom in. Vid armen förde han en äldre, vithårig dam. Hovmästaren skyndade fram och anvisade gästerna ett fönsterbord, men mannen sade, att han föredrog ett litet bord i en nisch längst bort i matsalen.

Hans önskan villfors, och med omsorg såg han till att den gamla damen fick sitta bekvämt. Själv satte han sig så, att han vände ryggen mot matsalen.

— Det var rart av dej, Erik, att du ville ta din gamla mamma med dej ut på restaurang, sade damen.

— Jag tyckte att det var bättre, att vi gick ut tillsammans än att äta hemma hos dej. Nog för att du har det trivsamt som alltid, men jag vill rå om dej riktigt ensam ett par timmar, och det får jag inte hemma hos dej. Folk kommer och går...

— Ja, det här är ju ett trevligt ställe, så jag tycker, att det är bra som det är. Det var inte i går jag såg dej. Tänk att det är hela två år, sedan du var hemma sist. Det har varit tomt efter dej.

Sonen log vemodigt.

— För den som är ute i världen och flackar och far, går tiden så fort att man inte hinner med hälften av vad man ska göra. Annat är det nog att sitta hemma inom fyra väggar, som du gör, mamma lilla, och vänta på livstecken från de sina.

— Det har varit långsamt, sade modern. Om jag åtminstone fått ett enda brev ifrån dej. Men jag förstår, att du haft svårt

för att komma i gång med skriveriet. Jag är själv inte någon flitig brevskrivare.

— Två år har jag varit borta, sade sonen. Och ändå tycker jag att det är som i går jag träffade dej. Du har inte förändrat dej något.

Hovmästaren, assisterad av en kypare, satte fram assietterna.

— Och nu ska du resa igen, Erik. Redan om en timme. Var det inte så?

— Jo, tyvärr. Båten väntar inte på mej. Får se, när jag kommer tillbaka nästa gång.

— Måtte det gå dej väl, min kära gosse. Jag har dej i tankarna varje dag, och på kvällen är du med i min aftonbön.

— Kära lilla mamma, sade sonen och strök modern över handen.

— Du har blivit så underligt blek, sade modern. Du som alltid hade så frisk hy förr. Har du varit sjuk? Haft klimatfeber kanske? Den lär ju vara så svår för vita människor.

— Ja, klimatfebern är sannerligen ingenting att leka med.

Hon lade inte märke till, att han undvek att svara på hennes fråga.

Sonen såg sig då och då över axeln som om han väntade att någon skulle komma. Varje gång det gick i matsalsdörren ryckte han till och hans händer darrade.

— Stackars min gosse. Du är nervös. Resfeber, förstår jag.

— Det skulle man nog kunna kalla det, sade sonen.

Han satt tyst en stund.

— Men vänta du lilla mamma, sade han plötsligt. Hans anletsdrag lystes upp av en inre iver. Senast om ett år är jag till-

baka igen. Jag har bestämt mej för det nu. Och då ska jag börja ett nytt liv.

— Ett nytt liv? Ah, jag förstår dej. Du tänker stanna kvar i landet. Ingen skulle bli gladare över det än jag. Jag ska göra i ordning ett par rum åt dej. Om du nu vill bo hos din gamla mor.

— Visst vill jag det. Ah, det ska bli skönt den dagen, då jag kan känna me fri — fri!

De hade hunnit till kaffet och sonen beställde en lätt cigarr. Det var tydligen en god cigarr, ty han rökte den med välbehag. Det var som om han var rädd om varje rökslinga.

— Nu tror jag, att du gonar dej riktigt, sade modern och log mot sonen. Kanske de rökverk, som man har utomlands, inte är så goda. Vad vet jag. Jag förstår mej inte på sådant.

— Det är inte bara cigarren och den goda maten jag njuter av, sade sonen, utan det är det, att jag får vara tillsammans med dej. Ah, vad jag längtat efter den stunden, längtat...

Modern satt försjunken i sina egna tankar. Kanske gick hon i minnet tillbaka till den lyckliga tid, då hennes man levde och deras enda barn, sonen Erik, var liten och lekte i hennes knå. Så slet hon sig ur sina drömmar.

— Ah, det är en sak, som jag så när glömt tala om för dej. Sonens anletsdrag stramade till och han frågade ivrigt:

— Någonting viktigt?

— Ähnej, så viktigt var det nog inte. Men strax efter det du ringde mej, kom två herrar och frågade efter dej.

— Nåå?

— Jag sa bara, att du och jag skulle träffas och äta lunch tillsammans.

— Sa du vart vi skulle gå?

— Nej, det kunde jag ju inte säga. Det bestämdes ju inte då, när du ringde.

— Så sant, sade sonen.

— De såg underliga ut, de där herrarna. Det var stora, grova karlar och de hade inte förstånd om att ta av sej hattarna, när de kom in.

— Det var nog några av mina skeppskamrater. Du förstår nog, att livet på sjön gör om människorna, så att de inte finner sej tillrätta på landbacken.

— Det förstår jag så väl, sade modern. De såg präktiga och välklädda ut, så det var inget fel med det. Men jag kan inte hjälpa att jag tyckte, att de verkade lite egendomliga. Jag fick en så underlig känsla i bröstet, som du vet att jag alltid brukar få, när någonting är på väg att hända. Ja, du vet att din gamla mamma är litet konstig. Kommer du ihåg, att jag alltid hade varsel.

— Ja, det minns jag så väl. Vi kunde sitta i lugn och ro, jag över mina läxor och du över din stickning. Så kunde du plötsligt säga, att nu kommer pappa. I dag är han inte glad, det är något, som gått honom emot. Och dina aningar slog alltid in. Tio minuter senare kunde vi höra pappas steg i trappan. Hade du känt på dej, att han inte var glad, så var han det heller inte. Och hade han haft framgång och var glad eller om han i hemlighet köpt en present åt dej, så nog anade du det. Och ändå kunde du inte se honom. Du kände det.

— Ja, det är länge sen. Nu är det så sällan det händer. Jag har ju ingen att vänta på.

Sonen såg forskande på henne. Han plockade nervöst med tändstickorna och strök sig över pannan. Det var som om han ville stryka bort någonting ur sitt minne.

— Far var allt väldigt förtjust i dej, lilla mamma, sade han. Ibland fick du en chokladask och ibland en bukett violer.

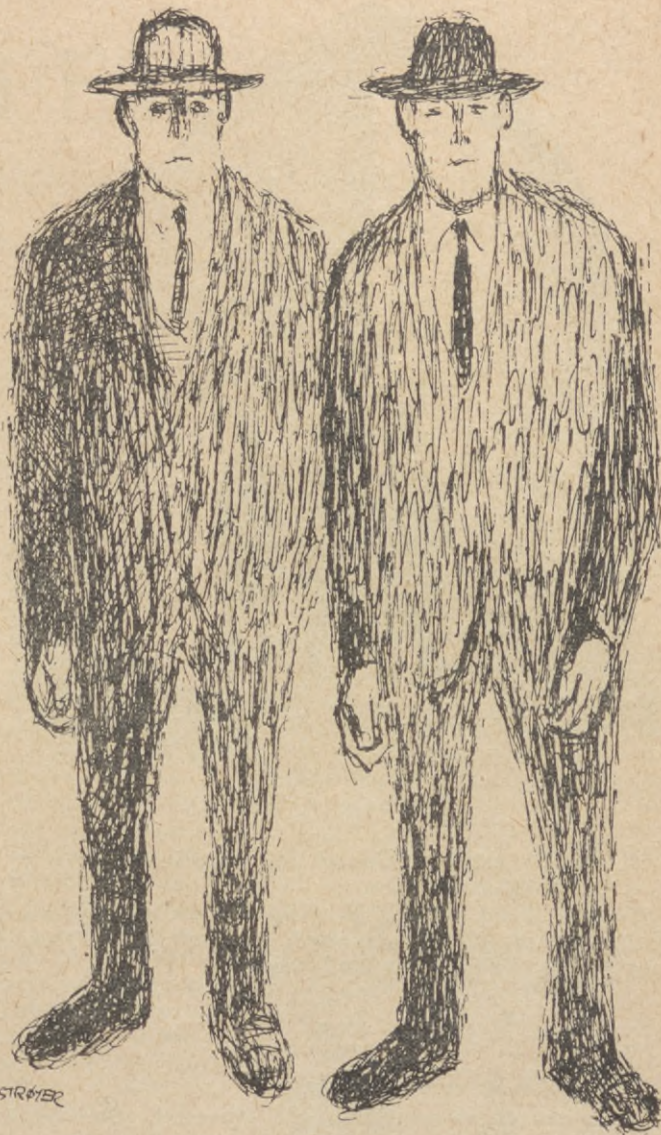
Hovmästaren kom fram till bordet och anmälde:

— Det är telefon till min herre. Varsågod den här vägen.

Sonen sade några ursäktande ord och följde hovmästaren. Han var blek och torkade svetten ur pannan.

I tamburen stod två herrar och väntade på honom.

— Ah, jag förstod det, sade han. Har ni sökt mej någon annan stans förut?

— Ja, vi var upp till er mor och hon sa, att ni skulle gå på restaurang.

— Ni sa väl ingenting till mamma?

— Nej, det kan Jerving vara lugn för. Vi är diskreta. Så långt det är oss möjligt. Det är ju så, att vi nästan bär skylten utanpå oss. Folk ser nog, va vi är för ena.

— Men nu måste Jerving skynda sej. Det har dragit ut en hel timme över tiden, så ska det inte bli obehag för Jerving, så är det nog bäst...

— Jag ska bara betala notan och skaffa bil åt mamma, så kommer jag genast. Ni kan väl vänta utanför, så att mamma inte behöver se er igen. Jag ska inte försöka rymma, det försäkrar jag.

— Fattas bara! Det vore väl det dumaste Jerving kunde hitta på. Ja, vi väntar utanför.

— Avgjort, sade Jerving. Jag kommer genast.

Så gick han tillbaka in i matsalen. Redan innanför dörren stod kyparen med notan utskriven.

— Bäst att jag får betalt med detsamma, sade kyparen och gav Jerving en vass blick.

Jerving tog fram en sedel och gav kyparen.

— Det är jämnt, sade han.

Kyparen tittade förvånad på sedeln. Den var tydligen i största laget. Han var villrådig en stund, men med en axelryckning stoppade han slutligen ner den i fickan.

*

I bilen sade en av de sturvuxna:

— Er mor var en gammal fin dam. Det var ju inte märkvärdigt, att ni dröjde er kvar så länge hos henne. Men jag är rädd för, att Jerving får obehag av det här. Direktörn sa ju uttryckligen ifrån, att Jerving inte skulle få mer än tre timmars permission. Och nu har det gått fyra!

— Jag får väl ta obehaget, sade Jerving. Fyra timmar rinner iväg så fort, när man har så mycket att uträtta och när man som jag suttit inspärrad i två långa år.

— Vi förstår Jerving så väl. Kanske vi kan hitta på något skäl. Åhja, det ordnar sej alltid. Jerving har ju skött sej så bra hela tiden. Och det är ju inte mer än ett år kvar av strafftiden. Förresten tycker jag mej ha hört glunkas om, att Jerving inte ska behöva sitta strafftiden ut. Det kanske blir villkorlig frigivning om ett halvår. Det vore väl en present åt Jervings mor!

— Jag kan inte säga, hur glad jag ska bli den dag, då jag står utanför fängelsemurarna som fri man.

Bilen stannade framför fängelsets huvudbyggnad. Jerving gick ur bilen med de båda vakterna på var sin sida om sig. Innan han gick in genom porten, vände han sig om och såg en sista gång ut över staden.

— Det börjar bli höst nu, sade han. Om ett halvår är det vår igen. Vår, vår!

Så drog han ett djupt andedrag och fyllde sina lungor med den friska, starka luften. Och så slöts portarna om honom.

Status julnummer 1949

ligger i tryckpressarna och kommer i ett synnerligen originellt och konstnärligt omslag, utfört av Gösta Kri-land, att berika jultidningsmarknaden. Då fjolårets upplaga slutsåldes på tre veckor gäller det alltså att försäkra sig om ett exemplar av denna förnämliga publikation i god tid.

Någon reklam behövs inte

då Status julnummer numera tillhör de stora jultidningarna, och våra läsare veta av tradition att de erhålla en förstklassig jultidning med alla de krav man har rätt att ställa på en sådan. Här kan bara påpekas, att fjolårets kritiker av jultidningsfloran livligt uppmärksammade Status, bl. a. kan nämnas en objektiv recension i en av landets största tidningar i vilken Status julnummer klassifierades som en landets tre bästa jultidningar.

Om vi trots allt

skulle avslöja något om innehållet så har redaktionen fastnat för att *Lars* tydligen är ett litterärt namn, vilket vi söker bevisa med trion: *Lars Ahlin*, *Lars Madsén* och *Lars Fredin*. De tre namnsdagskollektivisterna ha kallat sina bidrag, tagna i ordningsföljd till författarnamnen: "Hur Mull-Svea blev funnen välsignad," "Missöden som en radioman minns," och "Rullgardinen". Dessa ordkonstnärers tidsanalytiska prosabidrag kompletteras bl. a. med kända lyriker såsom Nils Ferlin och Emil Hagström, vilka skaldat högstämt och vackert. Till den höglitterära parnassens ära har radions Gösta Knutsson gjort en julpristävlan, som säkerligen kommer att uppskattas av alla julfirare med sinne för litterär humor, knåp och knep. Att Status julnummer är konstnärligt illustrerat kommer säkerligen att bli uppenbart för läsekretsen. Bland de äldre och yngre konstnärer som medverka kan avslöjas namnen: Bertil Bull Hedlund, Stig Akervall, Pøvl Strøyer, Nils Brädefors, Nils Hahne, Maret Kirotar, Jan Afzelius m. fl. Med denna korta presentation av något ur innehållet ha vi velat ge en uppfattning om julnumret av i år. Det gäller alltså, som framhållits, att försäkra sig om ett exemplar i tid. Priset kan trots påkostad utstyrelse och högklassigt innehåll fortfarande hållas vid endast 2 kronor.

SANDOR PETÖFI —

vagabond, slaktardräng, landsortsaktör, stor skald och folkledare m. m.

För någon tid sedan firades — även i svensk radio — hundraårsminnet av Ungerns store nationalskald Sandor Petöfi. Denne högst märklige man, som fick det för en skald något dramatiska slutet — att stupa i ett fältslag — hade en sagolik levnadsbana. Om detta ger också följande skildring ett säkert vittnesbörd.

Vi svenskar beklagar oss ofta, med eller utan skäl, över den okunnighet om våra sociala förhållanden, vår litteratur o. s. v., som råder ute i världen. Att vår egen kunskap om samma företeelser i andra länder är minst lika skröplig, vill vi inte erkänna. För att ta några exempel: vad vet vi om Paraguay, vad vet vi om Pakistan, sydvästra Australien, Korea eller Nigeria? Och vad vet vi om Ungern och den ungerska litteraturen? Vad vet vi om Sandor Petöfi, som även blivit kallad Ungerns Burns?

Ja, vad vet vi egentligen om den mannen?

Han föddes nyårsnatten 1823 i den lilla staden Nagy-Körös, där hans far hade en slakteributik. Under barndomsåren var Sandor en tyst och sluten pojke, som mera sysselsatte sig med böcker än deltog i sina jämnåriga kamraters lekar. Han visade mycket tidigt en avgjord böjelse för ensamhet och drömmeri, men samtidigt

Han hade en enastående läslust.

Kring ett hundraårsminne

spårades också hos honom drag av trohetsföretag och viljestyrka. I skolan var han oerhört flitig och visade stort intresse för poesi. Men även skådespelarbanan lockade honom. Han berättar själv om sin vistelse vid skolan i Aszod:

- 1) Här började jag först skriva vers.
- 2) Här blev jag för första gången kär.
- 3) Här fick jag för första gången lust att bli skådespelare.

Versmakeriet var en följd av kärleken. Vad angår min lust att bli skådespelare, så var det inte så mycket dess upprinnelse som dess följd, som blev anmärkningsvärd. Min rektor (Gud välsigne honom!) fann för gott att skriftligen meddela den plan, jag ville sätta i verkställighet, till en man, som ägde den icke nog prisvärda egenskapen att hysa ett beundransvärt hat till skådespelarkonsten. Mannen med denna sällsynta egenskap var just min far, vilken också, såsom det ägnar och anstår en god far, vid underrättelsen om faran, icke dröjde ett ögonblick att ila till räddning av sin son, vilken redan var färdig sjunka ned i helvetets avgrund. Och verkligen bragtes jag också att avstå från mitt ogudaktiga förehavande genom hans slående argument, vilka ännu flera veckor därefter var synliga — på min rygg och på en annan del av min själs stofthydda.

Men lusten för teatern var för ingrödd och viljan för starkt utpräglad hos den femtonårige pojken, för att nyssnämnda radikalkur skulle fullständigt bota honom. Då han efter någon tid kom till lycéet i Schemnitz, bröt "sjukdomen" åter ut, väckt till liv av ett kringresande tyskt teatersällskap. Lycéets lärjungar var strängt förbjudna att besöka teatern, men detta förbud utgjorde intet som helst hinder för unge Sandor. Varje kväll gick han till teatern och kom vanligtvis mycket sent hem. Det sistnämnda förhållandet väckte till sist misstankar hos hans värd, som forskade i saken och sedan underrättade Sandors far.

Fadern, som var en ytterst hetlevrad natur, skrev då ett brev, vari han förklarade sig inte längre betrakta unge Sandor som sin son.

Den självsvåldige ynglingen blev först förtvivlad, men snart nog tog han sig

samman och rymde från Schemnitz. Först strövade han omkring som vagabond, men lyckades slutligen få anställning som statist vid nationalteatern i Budapest. "Jag bar in stolar och soffor på scenen", berättar han, "och sprang efter ost, vin och korv till skådespelarna."

En vacker dag kom emellertid fadern och hämtade hem honom och satte honom i sin slakteriaffär som biträde. Nu skulle den vanartige sonen äntligen läras att veta hut.

Modern, som var en öm och förlåtande natur, sökte på allt sätt få till stånd ett gott förhållande mellan far och son, men det lyckades henne inte. Sandor vantrivdes alltmer i slakteributiken och en dag var han plötsligt försvunnen igen. Han hade tagit värvning vid ett infanteriregemente i Oedenburg.

Petöfi blev soldat och om nätterna, när han gick på vakt, klottrade han vaktkuren full med vers.

På vandring till Budapest med knölpåk och en packe dikter i manuskript.

Aha, tänkte fadern, det kommer att bli den verkliga läxan för honom! Militär-disciplinen kommer att göra honom mör.

Men — Sandor fann sig alldeles utmärkt till rätta i den nya miljön! Han skötte sig alldeles ypperligt som soldat, men vid sidan om skaffade han sig dessutom tid att umgås med stadens studerande ungdom. Om nätterna i kasernen, då hans kamrater sov, stack han ett ljus i bajonettbaljan och läste i smyg, och gick han på vakt, klottrade han hela vaktkuren full med vers.

Under en kommendering till Tyrolen blev han sjuk och fördes till ett militärsjukhus. En av läkarna där uppmärksammade snart den för en simpel soldat högst ovanliga grad av bildning och intelligens, som redan efter några korta samtal röjdes hos unge Petöfi. Han föranstaltade därför, med Petöfis samtycke, om avsked ur militärtjänsten.

Kort därefter, år 1841, skrev Sandor Petöfi in sig vid den reformerta skolan i Papa och väckte snart den största uppmärksamhet bland lärare och kamrater för sin begåvning och sin otroliga flit. Emellertid var det svårt för honom att finansiera studierna och snart var han ute på vandring igen. I slutet av 1842 skrev han till en vän: "Mitt mål är inte bara det dagliga brödet. I så fall skulle jag bli kusk eller bonde och ha min säkra utkomst — men att jag strävar högre upp och aldrig skall förlora mitt mål ur sikte, är visst. Konstnär och diktare! Min själ står i ljusan låga vid denna tanke! Det är avgjort:

jag vill inte bli en vanlig människa — aut *Cæsar aut nihil!*" Antingen *Cæsar* eller ingenting!

Omsider kom han in vid ett teatersällskap igen, men gjorde fiasko. Han sökte då anställning vid en tidning i Pressburg och tjänstgörde en kort tid som riksdagsreferent. Sedan blev det ytterligare några färder med Thespiskärran, men ingenting ville riktigt lyckas för honom. I början av 1844 fick han av en vän låna tolv gyllen, och med den summan på fickan begav han sig från Debreczen, där han vistats en tid, per apostlahästar till Budapest. Hans ägodelar utgjordes, förutom de ytterst torftiga kläderna, endast av en knölpåk och en packe dikter i manuskript. Dikterna gick han till nationalskalden och redaktören Vörösmarty med. Vörösmarty var utgivare av Ungerns på den tiden förnämsta litterära tidskrift, *Athenæum*, och var känd för att vara mycket svårtillgänglig. Han försökte först avvisa Petöfi, men denne lät inte avskräcka sig utan satte sig helt framtill och läste upp sina dikter. När han slutat, satt Vörösmarty länge tyst, men till sist reste han sig upp och sade:

— Ni är den enda verkliga lyriker Ungern för närvarande har. För er måste man göra något.

Från och med detta ögonblick var Petöfi ett litterärt namn. På Vörösmartys rekommendation tilldelade Ungerska Litterära Förening honom ett hedershonora-

Sandor Petöfi — nationalskald och folkhjärte — har fått en ståtlig staty i Budapest.

Äktenskapet blev lyckligt, och en vacker dag var han fader till en välskapad son.

rium och utgav hans första diktsamling, som inom kort åtföljdes av ett flertal andra. Redan vid tjugutre års ålder hade han bakom sig samlingarna "Kärlekssånger", "Cypressblad", "Stjärnlösa nätter" och "Skyar" samt dessutom en roman med titeln "Hjälten Janos" och ett komiskt epos.

Han var Ungerns populäraste skald. Den pedantiska kritiken hade visserligen en del att invända mot hans fördomsfria behandling av de lärda metriska reglerna samt mot "realismen" i hans författarskap, men detta inverkade inte ett dyft på hans enorma popularitet. Hans dikter var på allas läppar och han hyllades nästan intill avguderi.

Under denna period av pyramidal berömmelse blev han förälskad i en tonårig flicka, Adelheide Czapó, som emellertid dog helt plötsligt och lämnade Petöfi i en sorg som hans vänner fruktade skulle sluta med självmord. Nästan dagligen under två års tid besökte han Adelheides grav.

Till sist kom han dock över denna svåra förlust och förälskade sig i en annan ung dam, som dock helt oförmodat rymde sin kos från honom. Petöfi sade då till sin förläggare: — Nu kommer jag aldrig att skriva några kärleksdikter mer — utom till min mor.

Men hans lätttrörda hjärta råkade icke förty på nytt i brand, och våren 1847 gifte han sig med en ung dam vid namn Julia Szendrey. Äktenskapet blev mycket lyckligt, och när Petöfi en dag fann sig vara fader till en välskapad son, tog sin hans lyckokänslor uttryck i en veritabel stormflod av dikter, bland vilka många hör till de finaste han skrivit.

Han fick i uppdrag att springa efter vin och korv till skådespelarna.

Men så kom det ödesdiga året 1848. Februarirevolutionen fick återverkningar i hela Europa, bl. a. även i Wien. När Petöfi fick reda på att revolution utbrutit i den österrikiska huvudstaden, bildade han tillsammans med tre andra personer en kommitté, som skulle förbereda en demonstration i stor skala mot Österrike, och så tungt vägde hans namn, att han redan efter ett dygn kunde ställa sig i spetsen för en folkskara på omkring 10.000 personer och marschera till universitetet. Där förenade studenterna sig med taget,

Jag ser nu, att . . .

lönbränningen ska skjuta ny fart. Det är sockerransoneringens hävande, som är orsaken härtill. Förståsigpåare har redan nästan med en ton av triumf förutsagt, att så kommer att ske. Det blir en alldeles självklar sak, menar man, lika naturlig som att äpplepriset sjunker under mycket gynnsamma fruktår. Nu kan nämligen lönbrännarna få köpa socker, så mycket de vill, så nu ska det till att jäsa i kultur-Sveriges vinklar och vrår.

(Signaturen Kilax i Ariel.)

och en av Petöfis och hans anhängares första åtgärder var att lägga beslag på ett tryckeri, varifrån sedan det republikanska partiets program, tryckt på papper i ungerska nationalfärgerna grönt, rött och vitt, utgick. Programmet avslutades med Petöfis ryktbara sång: "Upp, magyar!"

I spetsen för över 15.000 man gick Petöfi sedan över Donaubron till Ofen och befriade en för politiska förseelser fängslad skriftställare. Den märklige skaldens inflytande var rent otroligt.

Då österrikarna med vapenmakt beslöt att söka återställa den för dem önskvärda ordningen, ingick Petöfi i ungerska hären, där han på grund av sin tidigare militära tjänstgöring omedelbart placerades som löjtnant vid ett husarregemente. Hans popularitet var nästan gränslös. En dag när han red ut i spetsen för en mindre styrka mötte han en hel bataljon infanteri och kavalleri, och bataljonsbefälhavaren stannade och frågade efter hans namn. Petöfi sade det, och följderna blev att hela bataljonen genast spontant hyllade honom med leverop och sånger.

Petöfis tapperhet har blivit legendarisk. Praktiskt taget ingenting avskräckte honom. Han var i ordets fullaste bemärkelse fatalist och åtog sig med uppenbar förtjusning de farligaste uppdrag.

När ryssarna, i egenskap av österrikarnas bundsförvanter, hade intagit staden Segesvar, beordrades Petöfi av general Bem, vars adjutant han var, dit med en större avdelning. Bem hade länge planerat ett storanfall, och tidigt på morgonen den 31 juli 1849 började slaget. Petöfi var som vanligt full av tillförsikt och trodde på en gynnsam utgång.

Men så blev det inte. De ryska kosackerna gjorde en våldsam chock och fördrev magyarerna från valplatsen. Bland det stupade och saknade befann sig Sándor Petöfi. Några soldater påstod sig ha sett när han genomborrades av en kosacklans, men ingen kunde med någon säkerhet ange plats och tidpunkt för händelsen. Petöfi var borta, och hans lik hittades aldrig.

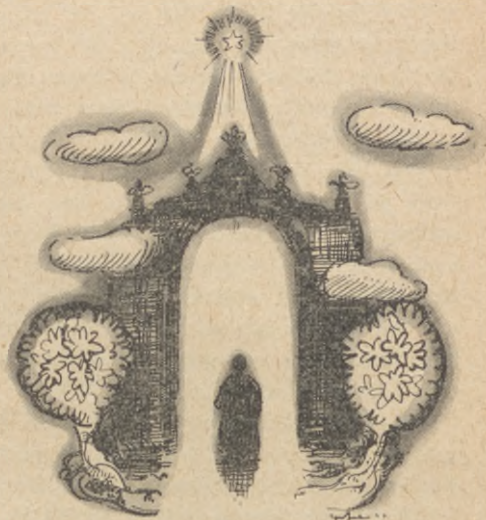
Ett tragiskt - men långt ifrån oväntat slut. Petöfi hade under sitt sista levnadsår sett döden i vitögat så många gånger, att det måste betraktas som mirakulöst att han inte redan långt tidigare mött brådöden.

I blott tjugufem år förunnades det honom att leva och verka. Men vilken levnad! Under de tjugo första åren av sitt liv vagabond, slaktardräng, simpel soldat, studerande, kringflackande landsortsaktör, ofta nära svältöden - och sedan under fem år nationens kelgris, dess störste skald, en språkets omskapare, lycklig make och far, folkledare . . . och så försvann han helt plötsligt som ett stjärnskott i det stora mörkret.

Men hans namn lever kvar i Ungern. Hans visor och sånger sjungs fortfarande och legenderna kring honom är oräkneliga.

Över allt förnuft

Fattiga Kvast-Johannas monolog efter hemkomsten från bönemötet.

En gång skall jag vandra på gator av guld
i kläder så vita och fina,
befriad från trycket av synd och av skuld
och av skammens ihärdiga pina.

Och blygt skall jag stanna vid Frälsarens
tron
och sjunga en sång till hans ära.
Och milt skall han fråga om åren på mon
och de bördor jag ensam fick bära.

Och när jag förtalt hur jag svalt och jag
led
medan ångesten skavde min panna
skall han smeka mig varsamt och viska:
bered
dig för evigt häroppe att stanna.

Och då skall jag känna en underbar frid
och glömma var stund då jag dignat.
Och säll skall jag leva i tidernas tid
med Honom som ömt mig välsignat.

Helmer Grundström.

SPELMAN INGEBRIKT

Klar som kristall står hösthimlen över fjälldalen. Höstens palett sprakar av färg. Från den slingrande fjällstigen, jag vandrar uppför, ser jag fjällsjön, Tanningen, blankspeglade de omkringliggande fjällkonturerna. Här och var kan jag se skira rökslingor sugas upp mot skyn. De kommer från fäbodarna. I den stora stillheten når mig klangen från boskapens bjällror och fjällvråken, som singlar i skyn visslar gällt.

I slutningen ovanför mig kan jag skymta en liten stuga med torvtak. Det är målet för min vandring. Spelman Ingebrikt stuga på Hamrafjällets slutning. Där lever den gamle bondspelmannen med sin hustru Lisbet i sin ensamhet och i och med att jag kommit innanför dörren till den lilla enrumstugan, förflyttas jag till svunna tider. Lisbet sitter vid spinnrocken och den sjunger mig till den tid då tomtar och troll visade sig för människorna och gav dem sägner och många problem i mystikens anda att dryfta.

Den gamle spelmannen tar varligt fram sin fiol, vilken i åttio-treåringens händer manat till dans och glädje, men även i tunga stunder sjungit i den djupaste moll. Stråken försätter strängarna i skälvning och från ett förunderligt fjärran når "sagolåtar" mitt öra. Toner som kvillar likt fjällbäcken i sommarnatten eller i furioso drar fram som höstens stormar. Fiolen förtäljer mig om tvisten mellan två trollkäringar som bodde på var sitt fjäll mitt emot varandra. Hurusom de i ilskan ryckte upp fjällbjörkar med rötter och allt och väste och hytte åt varann. De slet i rötter och stenar så att blodet sprang fram under deras krökta jättenaglar och färgade fjälljungan röd. Än i dag lyser blodfläckarna på fjällsidorna om hösten och än i dag ligger de jättestora stennarna bredsides, nere vid sjön, som de ilska trollpackorna försökte slunga mot varandra. I sitt misslyckade försök dog de av ilska. Men småvittran gladdes över det inträffade och tordes åter ge sig ut på de öde vallarna om sommarnätterna och dansa lustigdans tills solen tittade fram över fjällryggen.

Ingebrikt nickar och gnolar, när han tar upp en gammal brudlåt. Fyrtiotvå bröllop har han spelat på, och fiolen tonar rytmiskt och i en blandning av vemod och glädje. Jag kan se framför mig en aningsfull brud, som i nattens timmar speglar sig i en källas klara vatten med stilla förfrågan om kommande kärlek och lycka, eller hur hon med mjuka händer ordnar alla de skänker hon fått den stora dagen till ära.

Brudlåten förtonar och övergår i en eggande polska, vilken tar med sig de dansande i livfull dans. Virvelsmjuka kjolar flyger runt och hemvävda band i granna färger vid krage och klut fladdra som eldslågor. Nigande knän och manhaftigt stamp förstärker rytmen från stråke och sträng. Rödblossande kinder och kärvånliga ögonkast med tack för härlig dans; allt förtäljer mig fiolen.

Ingebrikt lägger instrumentet ifrån sig, tittar dröjande på mig och säger:

— Ja du, de var annat på den tiden. — Då var de roligt och morskt.

Jag nickar förstående mot honom, medan mor Lisbet skänker oss påfyllning i kaffekoppen.

Ute börjar det skymma och fotogenlampan tänds. Dess varmgula sken ger mjuka konturer och skuggan av Ingebrikt på den timrade väggen, när han åter sätter fiolen till hakan är fascinerande. Han spelar en lapplåt för mig. Jag kan se hur lappflickan jojkar av glädje inför besök från andra sidan Storfjällen, hur hon i sin jojkning tillönskar den väntade lyckliga färd och hur hon mjukt sjunker ner i fjälljungan på närmsta krön och blickar långtansfullt i en riktning för att därifrån se någon komma. — Den väntade. — Hurusom den väntade snabbt och fylld av glädje närmar sig sitt mål under det han då och då tar åt kolten, för att konstatera att den av honom med omsorg och så vackert snidade björkkoxan ej är förfaren. Jag kan se när de mötas och gemensamt vandrar bort till deras egen källa med fjäll, sol och himmel omkring sig.

Allt mer och mer smyger sig skymningen över oss och Ingebrikt säger mig:

— Kom ut ska du få höra på "vehuggarn".

Tysta står vi och lyssnar utanför stugan. Det enda ljud jag kan uppfatta är ett svagt brus av vindar och vattendrag från fjällen på den andra sidan dalen. — Efter en stund säger Ingebrikt allvarligt:

— Han brukar nog hugga såna här kvillar. — De ligger en gammal ödevall mitt emot oss på den andra sidan sjön, och där håller han till.

— Jo, nu börjar han å hugga.

Mycket riktigt. — Från andra sidan dalen hördes yxhugg. Tungt och med rätt långa mellanrum ekade yxhuggen över dalen från den öde fäboden, som ej människor nyttjat på många år.

— Ja du ser, att vi har allt kvar skrömt häroppi än, mumlade Ingebrikt till mig.

— Sannerligen är det inte så, svarade jag. — Det är trolskt.

— Om du visste du, sa Ingebrikt och strök sig med handen genom sitt silvervita hår, det finns så mycket som aldrig människorna kan förklara.

Vi gick in i stugan igen och jag tackade för mig och bjöd farväl. — Innan jag fortsatte min vandring hemåt stannade jag på slutningen utanför den lilla stugan. "Vehuggarn" var fortfarande sysselsatt med sitt och bakom fönstret hördes Ingebrikt låtar. Stugans torvtak såg lustigt rufsigt ut i halvmörkret. Någon gång då och då virvlade en gnista upp ur murpipan för att ibland hamna på taket där den obönhörligt släcktes av den djupgröna, fuktiga mossan. I bakgrunden tornade Hamrafjället upp sig som en jättekuliss mot stjärnhimlen tagande allt; sagolåtar, tomtar och troll, i sitt mystiska hägn.

För konvalescensresa

nästa år till södra Frankrike önskas reskamrater. Sommaren ev. tillsam. för språkstudier. Avresa sept. Svar till kurator Charles Andersson, Arbetsförmedl., Örebro, f. v. b.

De profundis

När den hungrige författaren, som inte ätit på två dygn, änyo befann sig på redaktionen, såg redaktörn oförstående på honom. Han hade glömt att författaren tre veckor tidigare lämnat in två noveller och anmodats återkomma i dag. Men så erinrade han sig, att han verkligen tagit emot dem. Han frågade efter den skrivande lazzaronens namn och började leta efter dem. De fanns inte! Han gick igenom alla skrivbordslådorna. De fanns inte! Alla skåp och fack genomsnokades också. Novellerna existerade inte — i varje fall inte på redaktionen! För säkerhets skull gick han också igenom papperskorgen, stor som en potatisbinge. Inga noveller!

Författaren satt tyst och en aning generad, men även en smula förbannad — hungrig som han var. På sätt och vis tyckte han synd om redaktörn, som fått så mycke extra arbete för hans skull. Han blev generad för att han förorsakade redaktörn, som naturligtvis hade ont om tid, så mycke möda. Att han även blev förbannad, är inte heller att undra på. Han hade räknat med att en stund senare få sig ett riktigt skrovsmål.

Redaktörn muttrade för sig själv:

— Mycke konstigt detta. Vad heter novellerna?

— Den ena heter... ähum, hette Hunger, den andra Vanmakt.

— Hunger och Vanmakt. — Har ni någon kopia?

— Nä, det tar jag aldrig.

— Det ska man göra. Dom kan ju komma bort, om dom skickas på posten.

— Jag skickar aldrig, jag brukar själv..

— Ja, men kopia bör man ta. Kan ni komma ihåg dom, så ni kan skriva om dom?

— Det kan jag nog inte. Det blev mycke arbete också...

— Mycke konstigt detta. — Jag har brått nu, försenad som jag blivit genom det här. Kom igen nästa vecka på fredag, så kanske jag får tag på dom. För dom måste ju finnas nånstans. Som sagt va, nästa vecka på fredag.

— Jaa... tack! Adjö!

Författaren gick. Utkommen började det svartna för hans ögon — han var nämligen alldeles utsvulten. Han strök sig med darrande hand över pannan och vacklade mot hissen. Egendomligt nog stod hissdörren på glänt. Han öppnade den... och störtade huvudstupa ner i avgrunden.

Redaktörn är på väg till lunch. Han tittar misslynt på hissdörren. Är det nåt fel på hissen nu igen, så man måste gå nerför trapporna? Han stänger emellertid dörren och trycker på knappen. Jo, hissen kommer! Mystiskt! Men skönt i alla fall, så man slipper gå nerför trapporna! Plötsligt spärrar han upp ögonen. — Va! Ligger det en död människa på hisstaket! Hur har han kommit dit? Folk kan då aldrig se sig för! Jag måste ha sett den där figuren nån gång. — Som ett spöke ligger den döde författaren på hisstaket — med utspärrade fingrar och brustna ögon.

Redaktörn ropar till sig redaktionsvaktmästarn, som kommenterar fallet:

— Han ä dö! Han ser ut som en dörrknackare. Kängsnören å tvålar. Eller kammar... De finns så mycke löst folk nu för tiden...

— Här kan vi inte stå. Jag ska ner och äta lunch. Det blir väl inget annat än att gå. Sköt om så han kommer väck, innan jag är tillbaka efter lunchen, så jag åtminstone slipper gå uppför trapporna.

Olof Hallsten.

Engelsk kurs för sjukhusbibliotekarier

I York i England har nyligen hållits en kurs för sjukhusbibliotekarier. Kursen var förenad med en utställning som visade hur ett välorganiserat sjukhusbibliotek arbetar. Vidare demonstrerades lagning av böcker och en projektionsapparat för mikrofilm. Sådana projektionsapparater är redan i bruk på en del engelska sjukhus. Patienter som ligger i strängt sängläge och inte kan röra armarna eller hålla i en bok får med hjälp av en sådan projektionsapparat boksidorna reflekterade i taket och kan läsa på det sättet.

En annan nyhet som demonstrerades var en automatisk boksidvändare, även den avsedd för sjuka som inte själva kan hålla i en bok eller manövrera den i sängen.

När får Sverige sin första kurs för sjukhusbibliotekarier. Och när får vi sjukhusbibliotekarier i den utsträckning vi behöver?

Bönhörd vädjan

I Aftontidningen för den 30 maj i år kunde man läsa följande insändare:

"Vi äro tbc-patienter på Elfviks konvalescenthem, de flesta av oss kan traktera en gitarr, men vi har inget instrument. Och vi undrar, om det finns någon vänlig människa, som har en äldre begagnad gitarr liggande i något hörn, utan att den användes. I så fall, gör den tjänsten att skänka oss den. Vi betalar gärna frakten. Ni kanske tänker: Den här fula och kantstötta lådan, kan jag inte skänka bort. Då tar Ni fel för vi kommer att ta emot den med öppna armar. Tiden går så sakta, när man är sjuk, men med musik kommer dagarna att rinna iväg lite fortare.

Vi vädjar om ett försök att glädja oss med den tjänsten.

I så fall skriv ett svar till nedanstående adress."

Det fanns vänliga människor som hade gitarrer för vilka de själva inte hade användning. Efter vad vi hört resulterade ovanstående vädjan i sex instrument. Det är de lungsjuka på Elfsviks konvalescenthem hjärtligt väl unnat. Man får hoppas att de ska ha stor glädje av sina gitarrer.

Men saken har också en annan sida. Ska det verkligen behöva gå så långt att patienterna på ett i kommunal regi drivet konvalescenthem för lungsjuka nödgas vädja till allmänheten om musikinstrument för den vårdanstalt, där de vistas. Man tycker det borde vara en självklar sak att ett sådant konvalescenthem utrustas så att patienter får trivsel och förströelse. Lika naturligt som det är att en vårdanstalt bör ha ett bra bibliotek lika självklart är det att anstalten också bör ha en del olika musikinstrument tillgängliga för patienternas räkning. Allt tal om organiserad sysselsättningsterapi på tuberkulosvårdanstalterna blir ganska värdelöst, om man inte är mogen för så enkla och påtagliga sanningar.

Schack

Redigerad av
E. LUNDIN
och
G. SKARP

INDISKT PARTI.

Spelat i internationella mästarturneringen i Teplice 1949.

Vit:

Ståhlberg,
Sverige.

Svart:

Rossolimo,
Frankrike.

1. d2—d4	Sg8—f6
2. c2—c4	e7—e6
3. Sb1—c3	Lf8—b4
4. Sg1—f3	b7—b6
5. Dd1—b3	Dd8—e7
6. a2—a3	Lb4×c3†
7. Db3×c3	— —

Ståhlberg har ingående prövat detta spelsätt, och anser att vit genom löparparet har de bästa chanserna.

7. — —	Lc8—b7
8. g2—g3	d7—d6
9. Lf1—g2	Sb8—d7
10. 0—0	0—0
11. b2—b4	Sf6—e4
12. Db3—c2	f7—f5
13. Sf3—g5!	— —

En omplacering, som bl. a. syftar till fördrivande av förposten på e4.

13. — —	Sd7—f6
14. Sg5—h3	Sb8—d7

Parerar det hotande f2—f3.

15. Lc1—b2	c7—c5
16. d4×c5	d6×c5
17. Ta1—d1	c5×b4
18. a3×b4	Tf8—c8
19. Dc2—d3	Sd7—f8
20. f2—f3	Sc4—f6
21. Lb2—a3	De7—c7
22. Td1—c1	Tc8—d8

Bättre utsikter erbjöd 22. —, De5.

23. Dd3—e3	Ta8—c8
24. Sh3—f2	Dc7—d7
25. Tf1—d1	Dd7—e8
26. Sf2—d3	Sf8—g6
27. La3—b2	— —

Nu kontrollerar vit de viktiga centralfälten.

27. — —	Lc7—a6
28. b4b5	La6—b7
29. Tc1—a1!	Tc8—a8

Tydligt tvunget då svart ej kan inlåta sig på varianten 29. —, T×c4. 30. S×a7.

30. Sf3—e5	Td8×d1†
31. Ta1×d1	Sg6×e5
32. De3×e5	De8—c8

Svart har kämpat gott men ej kunnat hindra vit från att ta initiativet. Därtill

kommer begynnande tidsnöd i en svårspelad ställning.

33. e2—e4!	f5×e4
34. f3×e4	Dc8—e8

Ett svårt fel vore 34. —, D×c4 för 35. Td7!

35. Lg2—h3	Kg8—f7
36. De5—c7†	De8—e7
37. Dc7×e7†	Kf7×e7

Efter dambytet är återstoden blott en tekniksak för den svenske mästaren.

38. Lb2—a3†	Ke7—e8
39. e4—e5	— —

Starkt var även 39. L×e6. Om då endera L eller S×e5 kostar det svart minst en kvalitet.

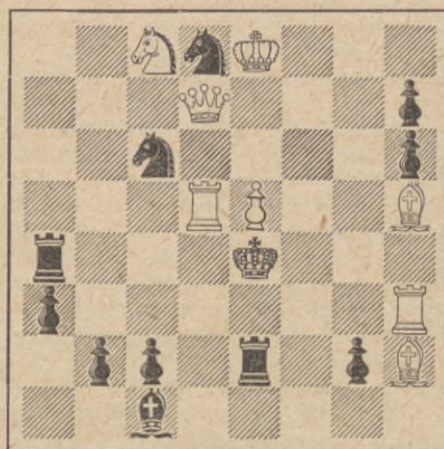
39. — —	Sf6—d7
40. La3—d6	Ta8—d8
41. Td1—f1	Lb7—e4
42. Lh3×e6	Le4—g6
43. Le6—d5	Td8—c8
44. e5—e6	Uppgivet.

*

Sedan detta skrivits rapporteras att Ståhlberg vunnit ovannämnda turnering — en halv poäng före huvudkonkurrenterna Zabo, Ungern, och Pachman, Tjeckoslovakien. — En utmärkt prestation av vår gediget spelande landsman!

PROBLEM.

Av P. Blake.

Matt i två drag.

Vit: Ke8, Dd7, Td5, h3, Lh2, Lh5, Sc8, Be5 (= 8).

Svart: Ke4, Ta4, e2, Lc1, Sc6, d8, Ba3, b2, c2, g2, h6, h7 (= 12).

Religionen och de sjuka

I anslutning till Sven Wallmarks artikel "Sanatoriereligiösitet" i septembernumret av Status kan det ha sitt intresse dröja vid några ord av en temperamentsfull bokkritiker i ett av de senaste numren av den engelska tidskriften "Hospital and Health Management".

Där skriver nämligen en författare följande: "Jag har just erhållit en liten bok med titeln "För de sjuka" författad av en man med det inspirerande namnet Harold W. Charity (det engelska ordet "charity" betyder välgörenhet) och utgiven på bokförlaget Epworth Press. Jag är rädd för att denna bok inte utövar det avsedda inflytandet på mig — tvärtom, den irriterar mig.

"Avsikten med denna lilla bok", skriver dess författare, "är att tala om för dig att Gud älskar dig." Liket alla dylika uttåg är denna bok fylld av gudfruktig känslomhet utan kontakt med verkligheten.

Tyvär är det ju så att när orden "han" och "hans" och "honom" stavas med stor begynnelsebokstav är detta en antydning om att det ämne som behandlas är av religiös karaktär och följaktligen ej tillåtet att kritisera. Men jag kan inte låta bli opponera mot att en sjuk människa påtvingas religion. Även om detta utan tvivel sker med de bästa avsikter så ser det inte trevligt ut. En sjuk människa är många gånger inte i det själstillstånd att hon orkar argumentera, och om hon tror att döden nalkas, är hon blott alltför villig tro vadhelst som lovar ett evigt liv.

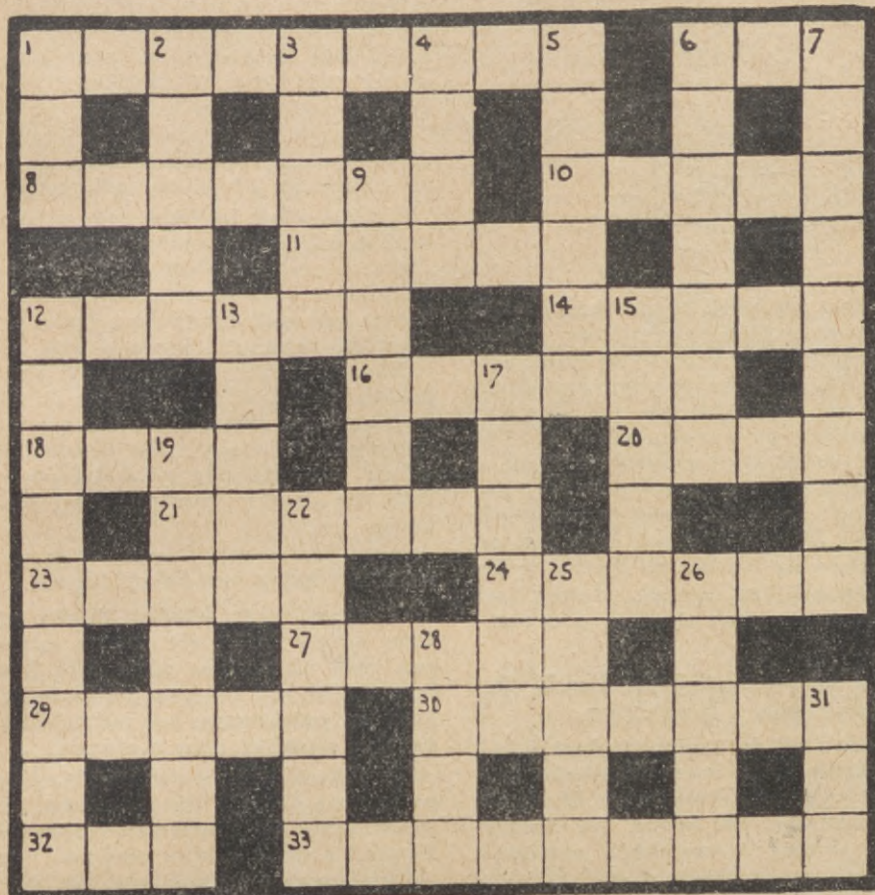
Det finns naturligtvis många människor som är religiöst sinnade och för dem måste det vara en tröstekälla att läsa eller höra vackra betraktelser med stor begynnelsebokstav. För dessa människor är utan tvivel denna lilla bok välkommen. Av andra kan den uppfattas som ett försök att dra fördel av deras sjukdom för att truga på dem en massa stora bokstäver."

Citatet härovan må stå för sin författares räkning. Allt efter personlig uppfattning kan man opponera mot citatförfattarens temperamentsfulla formulering, men det är ovedersägligt att han rör vid en ständigt aktuell och ständigt viktig fråga: hur den religiösa förkunnelsen bland de sjuka ska finna en form som har tillbörlig respekt för de icke-religiösa berättigade krav att bli lämnade utanför.

Ny sanatorieroman i faggorna

Sven O. Bergkvist, vars namn då och då syns i Status där han medarbetat med noveller och prosastycken, har fått sitt manuskript till en sanatorieroman antaget av Bonniers. Boken beräknas komma till våren och får antagligen titeln "Vägen till Ljusbacken".

Korsord Nr 11

VÅGRÄTA ORD

1. Rulla inte brödkulor och skjut med dem på de övriga middagsgästerna! (9)
6. Saknas ofta i moderna lägenheter. (3)
8. "Den ene hetsigt röd av viningslusten, den andre blek och mager av förlusten." (Alfred Vestlund) (7)
10. Ett ställe där människor stekas. (5)
11. En liten del av Finlands mark. (5)
12. Ovan chaufför. (6)
14. Orsak till rivning. (5)
16. En halvtimme på hästryggen. (6)
18. Bakom fästmansoffan. (4)
20. Kan vare försupet, som skalden Wennerbom. (4)
21. En blandning av vit och röd. Och hur är det vid Sydpolen? (6)
23. Gör att en simmare blir farligt styv. (5)
24. Han dog av svält . . . (6)
27. F. d. gumma. (5)
29. Vad hade kung Heimer i harpan? (5)
30. "Finns det — steg än barfotasteg?" (Lindorm) (7)

32. Nils Holgersson. (3)

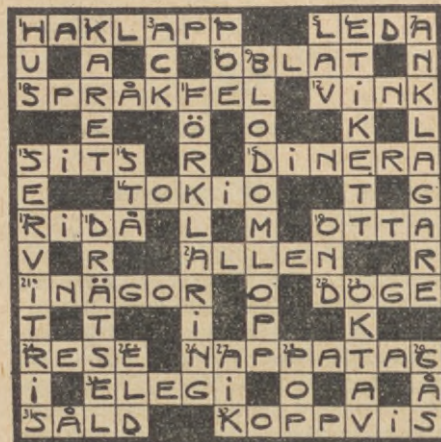
33. Svensk Författningssamling eller vad en tandläkare gör. (9)

LODRÄTA ORD

1. Korum. (3)
2. Är inte den vita råttan som alkoholisten ser. (5)
3. Att göra av intet. (5)
4. Hur gatar gå, och dörrar likaså. (4)
5. Var skalden Stagnelius för existensens skull. (6)
6. Båd' silver och koppar i grisen han stoppar. (7)
7. Farfar strök sitt långa skägg och sade: "Låt mej si, det är nu snart femti år sen dess . . ." (9)
9. Nybörjare (6)
12. "Härtill är jag nödd och tvungen." (9)
13. Hör till skidbindsle. (5)
15. Torde magister Knutsson kunna göra. (5)
17. Frånvarande. (6)
19. Vad är en feminiserad karl?

22. "Språket är en nations —." (Schiller)
25. — ut, sa glasmästarn vid spelbordet.
26. Behag.
28. Arméns långa arm.
31. Skeppet Ellidas bräder.

Lösning till korsord nr 9.

Pristagare: 1:a pris kr. 10:—, fru E. Bro-lin, Strålgatan 3, Lilla Essingen; 2:a pris kr. 5:—, herr Olle Ericson, Kungstensgatan 69, Stockholm.

Tävlingsregler.

Lösningar till korsord nr 11 skall vara Status redaktion, Kocksgatan 15, Stockholm, tillhanda senast den 10 december 1949. För att komma med i prisbedömningen måste tävlingsförsändelse vara märkt "Korsord nr 11". Glöm ej att tydligt ange namn och adress! Två priser, ett på tio och ett på fem kronor utdelas. Lösning och pristagarnas namn kommer i januarinumret 1950.

REDAKTÖRENS MOTTAGNING

Vi vilja fästa uppmärksamheten på att redaktör Sixten Hammarberg allt fortfarande endast har mottagning på redaktionen på följande tider: måndagar och fredagar kl. 14—16.

Samtal per telefon eller personliga besök rörande manuskript, bilder, teckningar, inköp, honorar m. m. mottagas alltså endast under ovan angivna tider.

Svenska Nationalföreningen mot Tuberkulos

kvartalsskrift nr 3 1949 har utkommit. Ur innehållet kan främst nämnas en utförlig översikt över tuberkulossjukvårdsanstaltarnas och dispensärernas verksamhet under år 1948. Sven Vallmark skriver om Selma Lagerlöf och Nationalföreningen, Lars Hansgård om studier som medicin. Skärmbildsundersökningen i Uppsala län kommenteras i text, siffror och tabeller av med. lic. Tryggve Andén, Uppsala.

Kvartalsskriften kan köpas i lösa häften i bokhandeln till ett pris av 50 öre per ex. eller rekvideras direkt från Svenska Nationalföreningen mot Tuberkulos, Västra Trädgårdsgatan 11 B, Stockholm.

Partiellt arbetsföra är vi allihopa

tycks den amerikanska arbetsanalysen ha funnit efter ingående studium av arbetsprocesserna. Härom skriver tidningen *Arbetaren*:

"Partiellt arbetsför" är ett föråldrat begrepp, som med det snaraste bör avskaffas eller ges annan innebörd. Vi är nämligen alla mer eller mindre partiellt arbetsföra, är det resultat som den amerikanske professorn *Bert Hanman*, specialist på arbetsforskning, kommit till. Professor Hanman har på uppdrag av Arbetsgivarföreningen, Landsorganisationen och Arbetsmarknadsstyrelsen vid tre större företag genomfört en omfattande analysering av olika arbetsuppgifter. I höst utkommer en bok, vari en redogörelse lämnas för hans idéer och system.

Varje människa har sin begränsning vad den fysiska förmågan beträffar och är därför — fysiskt sett — lämplig endast för vissa sysselsättningar. Som exempel kan nämnas flygföraren. Enligt statistiska undersökningar uppfyller "endast" omkring tio miljoner människor i USA de fysiska krav som ställs på en blivande pilot. Följaktligen är återstoden av USA:s befolkning, cirka 93 procent, i detta avseende att betrakta som fysiskt handikappade.

Det är kanske svårt att övertyga någon om att endast 7 procent av USA:s invånare skulle vara fullt arbetsföra. Förefaller detta chockerande otroligt, blir

chocken emellertid ännu större då man betänker, att många av dessa omkring tio miljoner människor, fastän fysiskt lämpade till flygförare, är oförmögna att arbeta som stuveriarbetare eller i tyngre sysselsättningar på exempelvis ett järnbruk. Redan detta exempel visar, att så gott som alla människor i ett eller annat avseende är fysiskt handikappade. Därför saknas det anledning att ifråga om arbetsplacering urskilja en speciell grupp, ge den etiketten "partiellt arbetsför" och behandla den efter särskilda principer.

Brist på personal hotar lamslä tuberkulovården i Norrbotten

Driften vid det stora centralsanatoriet i Sandträsk hotas av en katastrofal nedskärning, om inte bristen på läkare och sjuksköterskor kan täckas. Vid direktiörens senaste sammanträde meddelade chefsläkaren dr Helleberg, att han numera saknar två underläkare och att det är omöjligt att upprätthålla full drift vid

sjukhuset med endast tre läkare. Tjänsterna har utannonserats upprepade gånger utan att någon sökande anmält sig.

Sjukhusets avlägsna belägenhet har också resulterat i att man från 1 december har åtta sjukskötersketjänster obesatta. Bland dessa är röntgen- o. behandlingskötersketjänsterna, två nyckelbefattningar som absolut måste fyllas, om driften ska kunna fortgå. Om inte läkartjänsterna kan besättas i sin helhet, står man inför tvånget att stänga tre avdelningar.

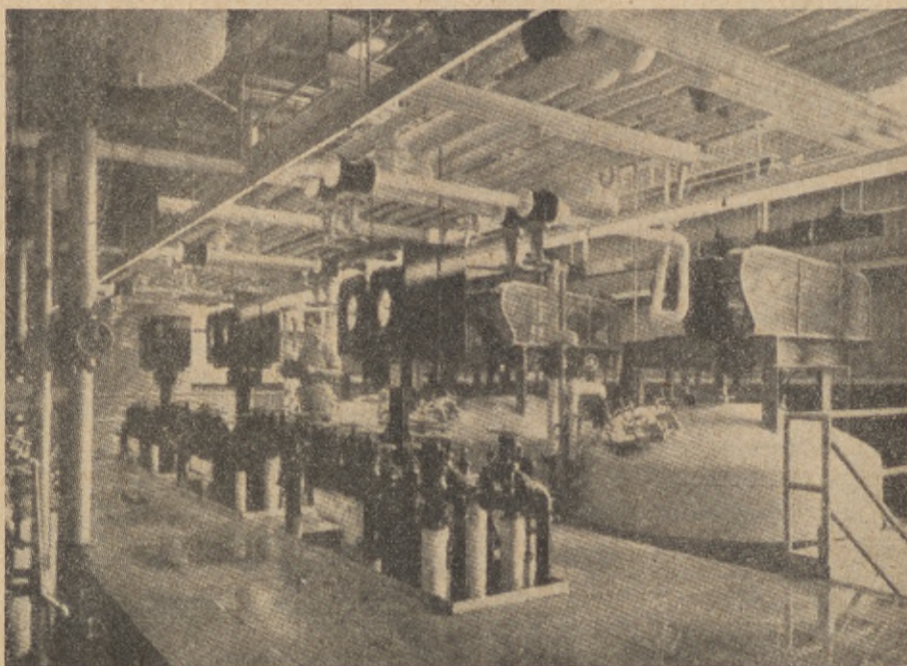
Då detta måste betecknas som orimlighet i en tid, då kampen mot tuberkulosen börjat ge verkligt effektiva resultat, har direktionen beslutat att inför inrikesministern och medicinalstyrelsen dryfta det allvarliga problemet i hela dess vidd.

Direktionen diskuterade vid sitt sammanträde också bl. a. möjligheten att till innehavare av ordinarie befattningar utbetala rätt betydande årliga lönetillskott utöver vad gällande avtal föreskriver, detta för att göra tjänsterna mera lockande.

Europa i kamp mot tuberkulosen

Vi har vid några tillfällen tidigare på dessa spalter berört det enorma arbete som för närvarande pågår över hela Europa för att bekämpa tuberkulosen. Från England kommer just några bilder, som har aktualitet i sammanhanget.

Ovanstående bild visar en interiör från en fabrik i Chicago för tillverkning av streptomycin för antituberkulosarbetet i Europa. I dessa väldiga cisterner, som vardera rymmer många tusen liter, sker en del av tillverkningsprocessen av det viktiga läkemedlet.

Interiör från fabrik i Chicago, där man tillverkar streptomycin.

En liten fransk patient, som inte är vidare förtjust i streptomycinbehandlingen.

Och här är en liten fransk patient som inte demonstrerar någon vidare förtjusning över streptomycinet. Frankrike får varje månad enligt det europeiska upprustningsprogrammet tillräckligt med streptomycin för att kunna behandla 10.000 kritiska tuberkulosfall.

Piloten slog storken i spurten

När ett stort amerikanskt trafikflygplan för någon tid sen var på ingående till atlantflygfältet i den engelska staden Prestwick telegraferade piloten till flygfältets markpersonal och begärde råd och anvisningar, då två av passagerarna vilket ögonblick som helst kunde bli mödrar. Han fick rådet att öka flygplanets hastighet och lyckades verkligen landa så pass kvickt att han slog storken med några minuter.

Därmed var emellertid inte provningarna slut för den duktige piloten. På återresan till USA råkade han bli kommenterad till ett plan som bland sina passagerare hade inte mindre än sju ton blivande mödrar. Hur den färden avlöpte förtäljer inte historien.

Manliga "systrar"

Det har varit rätt mycket skrivelser och ståhej i pressen kring det förhållandet att vi i Sverige i sommar fått vår första manliga elev vid en sjuksköterskeskola. Internationellt sett är detta alls ingenting märkvärdigt. I andra länder, särskilt i England, är det ganska vanligt med manliga sjukskötare med samma arbetsuppgifter och kompetens som sjuksystrar. Och tendensen går mot ökat antal män i sjukvården.

För närvarande är ungefär tjugo procent av vårdpersonalen vid sjukhusen i London manlig, och under 1948 fanns det i hela England sammanlagt 25.000 manliga "systrar". Trettio män var anställda som lärare för blivande vårdare och vårdarinnor.

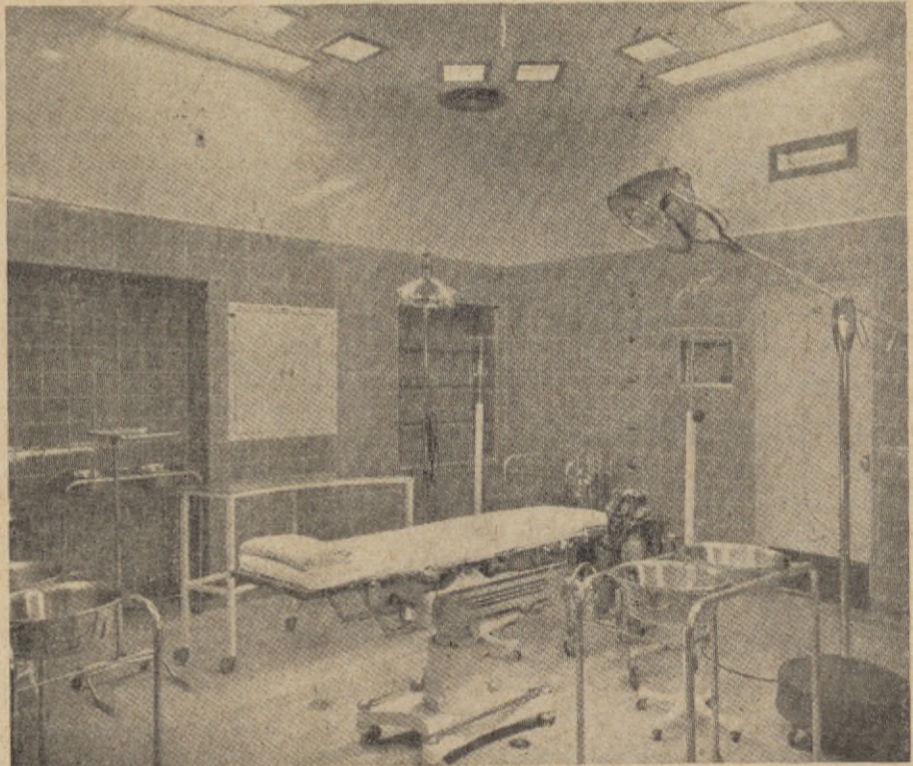
Tuberkulosvården i British Columbia

I artikeln "En sång om Frazer River" i augustinumret av denna tidskrift nämndes bl. a. om de svårigheter med vilka tuberkulosvården i British Columbia i Canada har att kämpa och om de bristande resurserna för sådana avancerade behandlingsmetoder som t. ex. revbensoperationer etc.

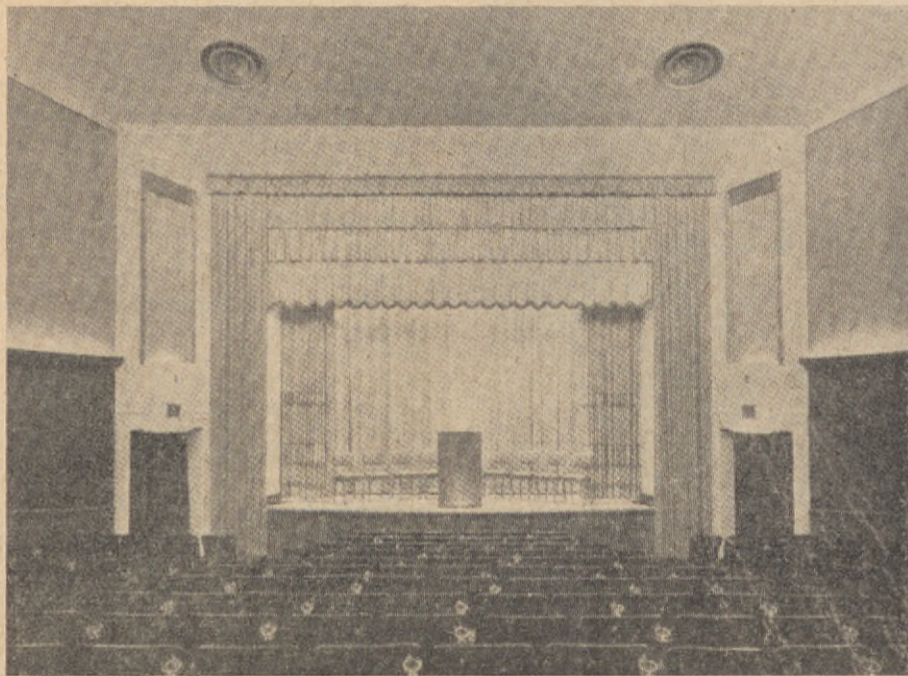
Från goda vänner i Canada når oss nu meddelandet att möjligheterna till dylika moderna behandlingsmetoder för tuberkulos helt nyligen väsentligt förbättrats därute i det stora landet i fjärran väster. Även British Columbia har en slags nationalförening för tuberkulosens bekämpande och denna har genom ekonomiskt stöd möjliggjort byggandet av en fullt modern behandlingsklinik för lungtuberkulosa. Denna klinik, som är en av de mest fulländade utmed hela den väldiga Stilla Havskusten, är helt och hållet finansierad genom försäljning av välgörenhetsmärken.

Den nybyggda behandlingsavdelningen ligger i anslutning till tuberkulosjukhuset i Vancouver, den största staden i British Columbia och en av de största i hela Canada. Kliniken invigdes den 6 maj i år.

Man har också haft vänligheten sända oss några fotografier av den nya anläggningen. Den ena bilden visar den nybyggda operationssalen och den andra samlingsalen. Särskilt den sistnämnda bilden är anmärkningsvärd. Den visar oss en re-

Operationssal.

Teatersalong — samlingsal på sjukhus — med plats för 300 personer.

gelrätt teatersalong med plats för trehundra personer. Denna lokal, till vilken också hör foajé, är avsedd för film- och teaterföreläsningar och konserter för sjukhusets patienter, men ska även användas för föreläsningar i tuberkulovårdsfrågor för sjukhusets personal och för alla dem som studerar tuberkulovård vid detta sjukhus.

Den trötta och utslitna husmodern

är en ofta sedd patient hos läkaren, och hennes levnadsberättelse ger honom inblick i arbetsförhållanden, som minsann inte tillåter någon nedvärdering av vår största yrkesgrupp. Dr Walo von Greyerz ger med ledning av några praktiska exempel i en artikel i VI aktualitet åt detta tyvärr alltför undanskymda problem:

”Ert yrke?” — — — ”Nej, jag är bara fru.” Ett avslöjande svar, som vi läkare ofta möter. Avslöjande därför att det visar

att vaneföreläsningarna om husmodersarbetets värde fortfarande är så djupt rotade, att t.o.m. husmodern själv ännu inte kommit ur den gamla ovanan att tala om sitt arbete med en viss biton av ringaktning.

Jag vill här ge några exempel, uttagna bland journalkorterna på måfå. Jag formulerar berättelserna så, att ingen identitet kan röjas.

En 32-årig fru söker för diffusa besvär som hon har svårt att beskriva klart. Det framgår så småningom, att hennes obehag huvudsakligen är huvudvärk, hjärtklappning, svettningar, oroliga nätter, trög avföring och en allmän känsla av olust. Vid undersökningen framkommer inga säkra sjukdomstecken men när man förhör sig om hennes levnadsvillkor framgår att familjen bor i ett rum med kokvrå och tambur och att ett av barnen går i skolan, medan de två andra ännu är kvar i hemmet om dagarna. Maken har

skiftesarbete med all dess nödvungna förvrängning av den naturliga dygnsrytmen. Var tredje vecka måste modern och barnen om dagarna vistas i kokvrån och tamburen under ansträngd tystnad. Man kan lätt förstå hur ett sådant naturvidrigt vardagsliv tyngt av ett förhatlig tvång småningom kan undergräva den själsliga motståndskraften och även ge rubbningar i den fysiska hälsan.

Den utarbetade lantbrukarhustrun har nyttjats så flitigt av våra författare, att hon blivit klassisk. Men hennes vardag har inte blivit lättare att orka med för det. Jag tar här fram patientkortet på en 39-årig lantbrukarhustru med fem barn, därav tre under skolåldern. Undersökningen klarlägger att hon lider av smygande ledgångsreumatism. En attack av reumatisk feber i ungdomen har kvarlämnat ett klaffel på hennes hjärta och nu ser man på hennes blåaktiga läppar, svullna vriser och korta andning att hjärtats tillstånd är betydligt allvarligare än hon tror. Hon har ingen hjälp i hemmet, sköter ladugården och övriga lantushållssysslor själv. 16 timmars arbetsdag och ingen möjlighet att minska tyngden av arbetsbördan, än mindre ordna någon veckas sjukledighet. Diagnosen ”utsliten husmoder” täcker knappast hennes svåra situation.

Svenskt Socialt Lexikon

kommer inom kort på bokhandelsdiskarna. Ett uppslagsverk av denna art just för de sociala frågorna har saknats hittills. Förtroendemän och tjänstemän i det allmännas tjänst, den svenska allmänheten — alla ha behov av en koncentrerad uppslagsbok om den allt mera växande socialpolitiken och socialvården. Som huvudredaktör för verket står generaldirektören och läraren vid Socialinstitutet i Stockholm, Karl J. Höjer, med sekreterare Olle Melin, Centralförbundet för socialt arbete, som biträdande redaktör. I redaktionskommittén återfinnas i övrigt kända namn såsom professor Gunnar Heckscher, studierektor Gunnar Hirdman, landshövding Bernhard Eriksson m.fl. Boken, som kommer att omfatta cirka 700 sidor utgives av Norstedts Förlag.

morgonbris vill ha

trygga och trivsamma sociala villkor för hem- och yrkesarbetande kvinnor, för samhällets alla medborgare.

morgonbris är organ

för Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund, som utgör en del av landets största och regerande parti, med möjlighet att uträtta något.

Kom med i socialdemokratiska kvinnoförbundet!

Sök medlemskap i ortens socialdemokratiska kvinnoklubb!

Västmannagatan 2, Stockholm. Tel. 11 88 82, 11 88 86.

Pälsen Ni drömmer om...

finner Ni hos

Gör ett besök hos oss — Ni behöver ej känna något köptvång — och övertyga Er om att vi har just den päls Ni ”drömt om”.

Bråddgatan 1

NORRKÖPING

Telefon 210 02

NORRKÖPING**ESS-ENN BAGERIET**

Rekommenderar sina goda bakverk
Herrgårdsvägen 4, Norrköping
Tel. 254 84

Aktiebolaget**C. L. SVENSSON & SÖNER
NORRKÖPING**

Tillverkar tyger och filtar.
Tel. 201 21.

GUMMICENTRALEN

Stockholmsvägen 22-26
Tel. 268 30 NORRKÖPING Tel. 268 30
Utför alla slags reparationer.
Försäljning av nya ringar.

Aktiebolaget Trycksaker**BOK- & ACCIDENSTRYCKERI**

Repslagaregatan 25
Telefon 209 52 Postgirokonton 13 05 52

DAMER!**HATTLAGRET**

V. S:t PERSGATAN 39
Alltid senaste nyheter i för-
ening med goda kvaliteter.

SUNDSVALL**DUCO & MÅLAREVERKSTAD**

Modern och tidsenligt inredd efter
senaste förordningen

C. ERIK BERGSTRÖM

Förstklassigt arbete Humana priser
N. Järnvägsgatan 52 Telefon 1718

**AB BENGT ANDERSSON
MANUFAKTURAFFÄR**

STORGATAN 17
Tel. 3311

Järnkonstruktioner och Smiden

för hus och fabriksbyggnader

Andersson & Nilssons Smidesverkstad
Telefoner 4757, 4767 — SUNDSVALL

SÖDERTÄLJE**FLER och FLER**

köper sina skor
hos oss.

SÖDRA SKO

Järnagatan 1 — Södertälje Södra
Tel. 317 72, 354 72, 335 94.

UMEA med omnejd**BETALD ANNONSPLATS****UPPSALA****DAMER**

gör ett besök hos.

GRANDINS DAMFRISERING

Sysslomansgat. 23, Uppsala.
Telefon 420 30

SÄLJ OCH KÖP

Eder fastighet eller affärsrörelse genom

G. TIMBÄCKS AFFÄRSFÖRMEDLING

S:t Persgat. 26, Uppsala
Telefon 334 66

Lågt arvode - Reellt bemötande

KUNGSÄNGENS**KEMISKA TVÄTT**

Kungsängsgatan 23
Tel. 332 52

REKOMMENDERAS**A.-B. RÖRKOMPANIET**

E. B. Widén

Vaksalagatan 27 - UPPSALA
Tel. 307 86, 347 86

Fil.: Kyrkogat. 4, Norrtälje. Telefon 1179

Värme, Ventilations- och Sanitets-
anläggningar samt Reparationer

BYGGNADSFIRMA**A. FREDLUND**

S:t Persgatan 18

BETALD ANNONSPLATS**VÄSTERVIK****EL. ING.-FIRMAN****G. SÖDERSTRÖM**

Kvarngatan 12 - Västervik
Telefon 778

VÄSTERÅS**VARGBO HANDELSTRÄDGÅRD
Telefon 312 32**

Blomsterhandel, Stora gatan 86. Tel. 305 61
Utför alla slags Binderier och Blomster-
korgar omsorgsfullt. Årstidens krukväx-
ter och lösa blommor i stor sortering och
till billiga priser.

VÄSTERÅS**BRÖDERNA NARVING**

Charkuterifabrik
Tel. 318 41, 318 10 — HYTTAN
— PARTIAFFÄR —
REKOMMENDERAS

EDSTRÖM & GRANDELL**Plåtslageri**

Tel. 306 12 Blåsbrogatan 10 Tel. 306 12
Västerås

ÖREBRO**Örebro Lump- & Skrotaffär**

Magasin o. Kontor, Triangeln, Örebro
Tel. 130 43

Köper och säljer i parti och minut:
Järn- och Metallsrot samt Lump av
alla slag.

VID BESÖK I ÖREBRO**REKOMMENDERAS****FENIX — FREDEN****TERASSRESTAURANTEN**

BERGSLAGENS ALLM.
RESTAURANTAKTIEBOLAG.

Kapptyger, klänningstyger o. siden
köpes billigast i Örebro

hos

A.-B. YLLE- & SIDENLAGRET

Fredsgatan 13, 1½ tr.
Telefon 184 29

Hushållsskolan MARGARETA**ÖREBRO**

Klostergatan 11 Tel. 118 70, 117 50
1:a kl. Matsalar

Festvåning och Matvaruaffär

Elever mottagas

Alla slags SKROTVAROR

uppköpes till högsta dagspris i

Produkt- & Materialaffären

Kyrkvägen ÖREBRO Tel. 121 50
(Söder om Markbackens gård)

Blomsterhandeln GULLVIVAN

(Inneh. V. Ericsson)

Köpmangatan 15 A. Tel. 101 48
ÖREBRO

Dagligen färska blommor. Kransar.

Buketter och kistdekorationer.

Rekommenderas.

LEONTINE WIDLUNDS EFTR.**Hembageri**

Tel. 106 26 Nygat. 28 Tel. 106 26

Inneh. Sven Åslund

Rekommenderar sina tillverk-
ningar.

Förmånliga årskontrakt på all slags städning av större kontors- och fabrikslokaler, skolor och statliga verk m. m.

Inspektionskontroll. — Ansvarighetsgaranti.

Begär offert.

AB STÄD-centralen

Entreprenör för större städningssupdrag.

KUNGSGATAN 48, STOCKHOLM

Tel. växel 11 70 41, 20 52 09, 20 52 99

BETALD ANNONSPLATS

AB STÅLMANUFAKTUR

KAFFETRYCKKOKAREN

SPARPETTER

i rostfritt stål, som sparar kaffe med 40 % mot den gamla kokmetoden och framställer ett förnämligt kaffe med högre arom trots mindre kaffemängd, bildar ingen garvsyra, kokar icke över.

ATERFÖRSÄLJES

hos varje välsorterad järn- & bosättningsaffär samt i varuhusen.

FÖRSÄLJNINGSKONTOR:

Drottninggatan 30

Stockholm

Tel. 21 47 11

Pilfinksgatan 8

Göteborg

Tel. 16 20 23

GAVLEVERKENS

Gasspisar — Vedspisar — Vattenvärmare

I modernaste konstruktion och arkitektur

Tackjärnsgjuteri — modellverkstad

Mek. verkstad — emaljverk

GAVLEVERKEN AB

Tel. 3643

GAVLE

Tel. 3643

LEKSAKER

BARNVAGNAR

BARNSÄNGAR

BABYKLÄDER i rikt urval hos

Barnvagnscentrum

Tel. 315 85

Bråddgatan 19

Tel. 315 85

NORRKÖPING

BRÖDERNA OLSSONS BILVERKSTAD

MOKORSET

Tel. Myssje 46, anknytn. bostaden

Fullständig bilservice

Texaco bensin och oljor

AB Figeholms Bruk Figeholm

Tillverka:

PRESSPAN för elektriskt ändamål av högsta kvalitet och med största genomslagshållfasthet

Textilpresspan — Bokbinderipresspan

Jacquardkort — Registerkartong